

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Maša Verčkovnik

Javopolitični ukrepi za spodbujanje zaposlovanja mladih

Diplomsko delo

Ljubljana, 2012

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Maša Verčkovnik

Mentorica: izr. prof. dr. Simona Kustec Lipicer

Javnpolitični ukrepi za spodbujanje zaposlovanja mladih

Diplomsko delo

Ljubljana, 2012

Zahvaljujem se izr. prof. dr. Simoni Kustec Lipicer za strokovno pomoč in mentorstvo pri diplomskem delu. Zahvala gre tudi mojim staršem. Hvala vsem.

Javnopolitični ukrepi za spodbujanje zaposlovanja mladih

V diplomskem delu smo raziskovali javnopolitične ukrepe, ki jih vzpostavljajo politike zaposlovanja z namenom spodbujanja zaposlovanja, natančneje zaposlovanja mladih. Problematika zaposlovanja mladih se je ob trenutni finančni krizi dodatno povečala, in kar je največji izziv, trendi nakazujejo, da se bo situacija še poslabševala. Trenutno stanje je nezavidljivo, mladi namreč v povprečju na prvo zaposlitev čakajo deset mesecev, ob tem pa so primorani sprejeti negotova, nestalna in neustrezna delovna mesta. Ob dejstvu, da brezposelnost mladih velja za večplastno, smo želeli raziskati na kakšen način in s kakšnimi ukrepi politične avtoritete rešujejo problem visoke stopnje nezaposlenosti mladih. V diplomskem delu tako predstavljamo javnopolitične ukrepe, ki kot eno izmed ciljnih skupin predvidevajo mlade in so ob tem rezultat posrednih in neposrednih oblik regulacije trga delovne sile. Cilj diplomskega dela je tako odgovoriti na vprašanja, ki se tičejo celovitosti, implementacije in programske usklajenosti ukrepov med različnimi programskimi dokumenti. Ob tem smo izhajali iz predpostavke, da politike glede na vedno višjo stopnjo nezaposlenosti, ne prinašajo bistvenih učinkov, niso usklajene, da je njihova implementacija nezadostna, ter kar je najpomembneje, so potrebne celovite prenovе. Diplomsko delo je sestoji iz treh ključnih delov – metodološke opredelitve, teoretičnega dela in lastne analize ter zaključka, v katerem so opisane ključne ugotovitve diplomskega dela.

Ključne besede: nezaposlenost, mladi, politike zaposlovanja, javnopolitični ukrepi.

Policy measures for promotion of youth employment

In diploma thesis we have examined policy measures established by the employment policies with an aim to promote youth employment. General problems concerning youth employment have increased due to the current financial crisis and what is more trends indicate that their position within the labour market is going to be even worse. The current situation is unviable – averagely, young people wait for their first employment approximately ten months. Moreover, they are required to take faltering, varying and inadequate jobs. Considering the fact of multifaced youth unemployment, in our thesis we wanted to examine the ways and measures stipulated by the political authorities to deal with high level of youth unemployment. Therefore we have introduced policy measures which target groups are young people and are at the same time the result of direct and indirect regulation type of the labour market. Our goal was to answer the questions concerning the implementation integrity and program coordination between various programming documents. Moreover, we have assumed that policies regardless the everyday higher level of youth unemployment, firstlz do not bring essential impacts, secondly are not coordinated, thridlz their implementation is insufficient and what is even most important they are in need for comprehensive renovations. Diploma thesis consists of three main parts – methodological design, theoretical part and the conclusion in which we have described our main findings.

Keywords: unenployment, youth, policy measures, employment policies.

Kazalo

1 UVOD	7
1.1 Cilj diplomskega dela.....	8
1.2 Raziskovalne metode in tehnike.....	9
2 TEORETIČNA IZHODIŠČA	10
2.1 Javne politike	10
2.2 Javnopolitični proces.....	11
2.3 Javnopolitični cilji in prioritete	12
2.3.1Regulacija trga delovne sile in postavljanje ciljev in prioritete na področju zaposlovanja mladih.....	13
2.4 Javnopolitični instrumenti.....	14
2.5 Usklajevanje javnih politik	14
2.6 Izvajanje javnih politik.....	15
3 EMPIRIČNI DEL	17
3.1 Normativna opredelitev.....	17
3.2 Programska dokumenta »Smernice za izvajanje ukrepov aktivne politike zaposlovanja za obdobje 2012-2015« in »Katalog ukrepov aktivne politike zaposlovanja za leto 2012«.....	18
3.2.1 Ukrepi na trgu dela.....	19
3.2.2 Drugi ukrepi v okviru proračunske politike	23
3.3 Ostali ukrepi, kateri ne spadajo v okvir APZ.....	24
3.4 Analiza javnopolitičnih ukrepov za spodbujanje zaposlovanja mladih	29
4 SKLEP	34
5 LITERATURA	36
PRILOGI	40
Priloga A: Intervju 1	40
Priloga B: Intervju 2.....	43

Stvarno kazalo

Tabela 2.1: Značilnosti javnopolitičnega problema	10
Tabela 2.2: Oblike regulacije trga delovne sile.....	13
Tabela 3.1: Cilji programa APZ.....	20
Tabela 3.2: Analiza javnopolitičnih ukrepov	29
Tabela 3.3: Usklajenost ukrepov med programi	31
Slika 2.1: Procesualni model.....	11

1 UVOD

V današnjem času, v času aktualne finančne krize, kjer se soočamo s problemom visoke brezposelnosti, se je problem brezposelnosti mladih še povečal oziroma se še vedno povečuje. Trenutno stanje v Sloveniji, in tudi drugod po Evropi, je alarmantno. V prvem četrtletju leta 2012 je po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije (v nadaljevanju SURS) anketna brezposelnost znašala 8,6 odstotka, stopnja registrirane brezposelnosti, ki jo vodi Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje (v nadaljevanju ZRSZ) pa 12 odstotkov, od katere mladi predstavljajo približno 23 odstotkov brezposelnih (Statistični urad Republike Slovenije 2012 in Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje 2012a). Zaskrbljujoče je dejstvo, da delež brezposelnih v tej kategoriji še vedno narašča, mladi¹ pa ob tem veljamo za najbolj ranljivo skupino delovne sile, ki je pogosto imenovana tudi prekerna² delovna sila (Študentska organizacija Slovenije 2012). Stopnja brezposelnih mladih pa utegne biti še višja, saj obstoječa metodologija ne zajema vseh skupin brezposelnih mladih, saj ZRSZ med brezposelne mlade šteje samo prijavljene na zavodu.

Problem visoke brezposelnosti med drugim skušajo reševati tudi politike zaposlovanja. Te so orientirane na posamezne ciljne skupine, med katere spadajo tudi mladi brezposelni. Vendar pa kljub temu, da mladi veljamo za ciljno skupino, prepoznano tako s strani medijev kot s strani političnih odločevalcev, nekoliko podrobnejši pregled pokaže, da je javnopolitičnih ukrepov, ki bi spodbujali zaposlovanje mladih zelo malo, so sistemsko nedodelani in prinašajo relativno majhne učinke (Urad za makroekonomske analize in razvoj 2012a).

Zaposlitev predstavlja eno izmed pomembnejših, poleg zdravja, verjetno najpomembnejšo dobrotno v posameznikovem življenju. Kot pomembna pravica je bila prepoznana že s Splošno deklaracijo o človekovih pravicah (Splošna deklaracija o človekovih pravicah 1948). Ta v 23. členu pravi »da ima vsakdo pravico do dela in proste izbire zaposlitve, do pravičnih in zadovoljivih delovnih pogojev in do varstva pred brezposelnostjo« (prav tam). Zaposlitev tako štejemo med prvine, ki pomembno opredeljujejo in zaznamujejo posameznikovo življenje. Zaposlitev prav tako pomeni enega izmed dejavnikov, ki pomembno definirajo

¹ Zakon o javnem interesu v mladinskem sektorju (ZJIMS, 3. člen) opredeljuje, da so mladi »mladostniki in mlade odrasle osebe obeh spolov, stari od 15. let do dopolnjenega 29. leta«, drugačno klasifikacijo pa nudi Zavod republike Slovenije za zaposlovanje (2011), ki v svojih evidencah mlade deli znotraj te skupine. Mladi so tako razdeljeni v skupino do dopolnjenega 26. leta in skupino po 26. letu.

²Precario (it.) – negotov, nestalen oziroma začasen.

terciarno³ fazo socializacije, saj predstavlja eno izmed ključnih točk v življenju za vzpostavitev posameznikove identitete. Nezaposlenost po zaključeni izobraževalni dobi tako ne omogoča prehoda iz dobe izobraževanje oziroma sekundarne faze v fazo poklicnega usposabljanja, oziroma v terciarno fazo. S tem je za vsaj nekaj časa onemogočen in preložen razvoj, ki pri posameznikih povzroča tudi rušenje identitete (Muršak 2009).

Zaradi nesorazmernosti in neskladij, ki veljajo na trgu delovne sile, stanje uravnavajo politike zaposlovanja. Te lahko opredelimo kot »postavljanje ciljev, oblikovanje programov in ukrepov za zagotavljanje virov in izvajanje dejavnosti za njihovo uresničevanje. To se dogaja v povezavi različnih nosilcev, ki naj bi idealno vzeto, vsak igral svojo vnaprej določeno vlogo. Umeščeno je v niz institucij, ki jih imenujemo sistem zaposlovanja« (Svetlik in Trbanc 2002, 36). V Sloveniji ima institucionalno vlogo pri reševanju problematike brezposelnosti Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje. ZRSZ je pravna oseba, ki ima status javnega zavoda in deluje enotno za področje Republike Slovenije. Njegove glavne naloge so posredovanje zaposlitev in zaposlitveno svetovanje, izvajanje karierne orientacije, zavarovanje za primer brezposelnosti, izvajanje ukrepov aktivne politike zaposlovanja, izdajanje delovnih dovoljenj in zaposlovanje tujcev, izdelava analitičnih, razvojnih in drugih strokovnih gradiv, informiranje o trgu dela in posredovanje informacij javnega značaja (Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje 2012b). Njegova pomembnost ni zanemarljiva, saj poleg naštetega predstavlja tudi prvo točko posameznikovega soočanja s problemom brezposelnosti. Konkretnije rešitve znotraj politik zaposlovanja pa predstavljajo programi Aktivne politike zaposlovanja (v nadaljevanju APZ) s katerimi država neposredno posega na trg delovne sile. Navadno vključujejo programe zaposlovanja, usposabljanja in ustvarjanja delovnih mest (Janoski v Svetlik in Batič 2002).

1.1 CILJ DIPLOMSKE NALOGE

Glavni cilj diplomske naloge je celostno prikazati in ovrednotiti javnopolitične ukrepe, ki tako ali drugače spodbujajo zaposlovanje mladih. V delu se želimo osredotočiti predvsem na ukrepe, ki jih politike vzpostavljajo ter posledično ugotavljati ali se ukrepi implementirajo ali ne. Raziskati želimo tudi morebiten vzrok/razlog zakaj politike zaposlovanja ne prinašajo bistvenih učinkov ter izvedeti kako naj bi bili javnopolitični ukrepi idealno oblikovani.

Diplomsko delo je razdeljeno na tri ključne dele: uvodni, osrednji in sklepni del. V uvodnem delu predstavljamo cilje in namen diplomskega dela ter opredelimo hipotezo in uporabljene

³ Terciarna faza socializacije je faza, ki nastopi po zaključeni primarni in sekundarni fazi.

metode in tehnike. Osrednji del je razdeljen na teoretični in analitični del - v teoretičnem delu predstavljamo temeljne koncepte in pojme; v analitičnem pa se osredotočamo na predstavitev in analizo javnopolitičnih ukrepov. Sklepni del je namenjen preverjanju hipoteze ter predstavitvi ključnih ugotovitev, kateri bodo predstavljeni skladno z raziskovalnim načrtom.

Zastavljen cilj diplomske naloge želim doseči s preverjanjem naslednje hipoteze:

- H1: Javnopolitični ukrepi, ki spodbujajo zaposlovanje mladih, so zastavljeni preveč posplošeno in niso usklajeni med različnimi razvojnimi programi, zaradi česar prihaja do nezadostne in neučinkovite implementacije ukrepov v praksi.

Za potrditev oziroma zavrnitev hipoteze bomo tako preverjali celovitost, usklajenost in vprašanje implementacije.

1.2 RAZISKOVALNE METODE IN TEHNIKE

Pri izdelavi diplomskega dela smo za pridobivanje in obdelavo podatkov uporabili kvalitativen metodološki pristop. Uporabili smo naslednje metode in tehnike:

(a) analizo primarnih virov. Uporabili smo jo predvsem za pregled relevantne zakonodaje, (Zakon o javnem interesu v mladinskem sektorju in Zakon o urejanju trga dela), in strategij ter programskih dokumentov različnih resornih ministrstev, katerih analiza predstavlja temelj diplomskega dela, saj podajajo natančno sliko zakonske ureditve reševanje problematike brezposelnosti mladih.

(b) analizo sekundarnih virov. Analiza sekundarnih virov je služila predvsem za utemeljitev ključnih teoretičnih pojmov in predstavitev javnopolitičnega problema. Pri tem smo se osredotočili predvsem na strokovne in znanstvene članke o izbrani tematiki.

(c) študija primera. Uporabili smo jo za proučevanje in predstavitev konkretnega javnopolitičnega problema, problema visoke stopnje brezposelnosti mladih.

(d) metodo družboslovnega intervjuja. Metodo družboslovnega intervjuja smo uporabili za pridobitev informacij s strani relevantnih akterjev, ki pomembno vplivajo na oblikovanje javnopolitičnih ukrepov ali so deležniki oblikovanih ukrepov. Polzaprti tip strukturiranega intervjuja smo uporabili za pogovor z naslednjimi akterji:

- ga. Nina Milenkovič Kikelj, podpredsednica za izobraževanje in zaposlovanje na Mladinskem svetu Slovenije (17. april 2012, prostori Mladinskega sveta Slovenije),

- mag. Peter Debeljak, direktor Urada Republike Slovenije za mladino (19. julij 2012, sedež Urada Republike Slovenije za mladino).

2 TEORETIČNA IZHODIŠČA

Skladno z zastavljenim raziskovalnim načrtom je potrebno razdelati teoretična izhodišča, katera predstavljajo vodilo diplomskega dela ter se neposredno in posredno nanašajo na raziskovan javnopolitični problem. V nadaljevanju so opisane značilnosti nastajanja javne politike, vključno z določevanjem javnopolitičnih ciljev in prioritet, mehanizmov in ter proces usklajevanja politik.

2.1 JAVNE POLITIKE

Za razumevanje je potrebno najprej razjasniti temeljni pojem – pojem javne politike (ang. *public policy*). Dewey (v Parsons 1995, XV) je že leta 1927 kot fokus javnih politik označil »javnost in njene probleme«. Zanimalo ga je predvsem kako so definirana javnopolitična vprašanja in problemi ter kako le ti postanejo del politične agende (ibid). Napredek v razvoju javnih politik je dosežen zlasti v petdesetih letih, ko Laswell analizo javnih politik utemelji kot znanstveno disciplino (Laswell v Fink Hafner 2007). Nekaj desetletij kasneje splošno definicijo poda Dye (1976, 15), ki pravi, da javne politike dajejo odgovor na vprašanja »kaj vlada počne, s kakšnim namenom, ter kakšno spremembo dosega s tem«, Dunn (v Fink Hafner 2007, 15) pa jo opredeli kot »dolgo vrsto bolj ali manj povezanih izbir - skupaj z odločitvami ne delovati, ki jih sprejemajo vladna telesa in uradniki«. Javne politike so tako politične odločitve oziroma uradna pravila obnašanja, ki se razlikujejo glede na teritorij in obliko državne avtoritete. Odločanje o javnih politikah je monopol političnih odločevalcev, ki nadalje odločajo tudi o uporabi javnopolitičnih instrumentov in mehanizmov za izvajanje javne politike (prav tam).

Javne politike se med seboj, glede na razločevalne značilnosti tudi razlikujejo. Fink Hafnerjeva jih deli na imenske (nominalne) kategorije, kategorije glede na učinke oziroma posledice, kategorije glede na kakovost, ter kategorije glede na vodilno načelo (Fink Hafner 2007, 16-18). Umestitev raziskovanega javnopolitičnega problema glede na razločevalne značilnosti prikazuje Tabela 2.1.

Tabela 2.1: Značilnosti javnopolitičnega problema

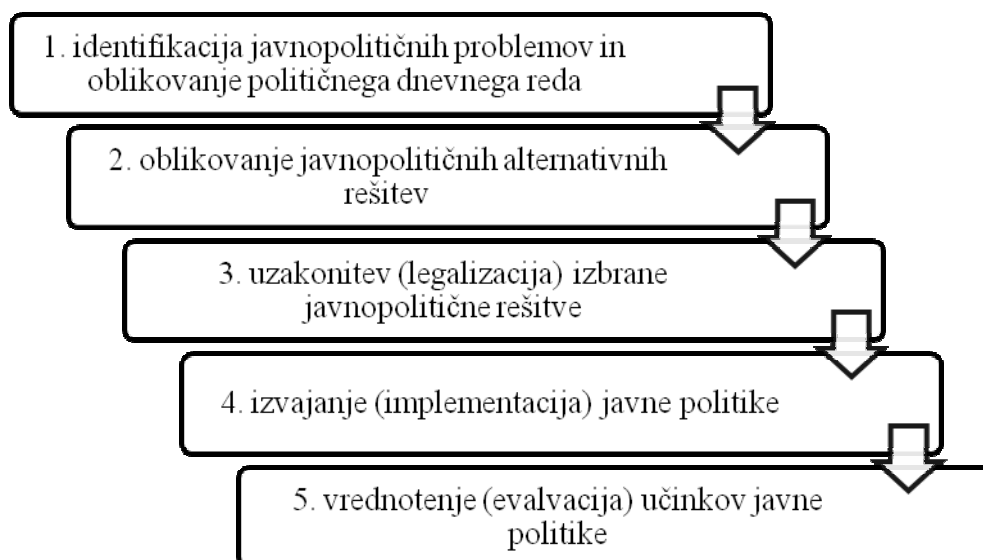
Delitev glede na:	Umestitev JP problema:
ime (nominalna kategorija)	področje: socialno in izobraževalno področje ciljne skupine: mladi institucionalni okvir: nacionalna politika
učinek oziroma posledico	urejevalna (regulativna)
kakovost	materialne in nematerialne javne politike
vodilno načelo	spodbuda, prepričevanje/pojasnjevanje, prerazdelitev

Vir: Prirejeno po Fink Hafner (2007, 16-18).

2.2 JAVNOPOLITIČNI PROCES

Proces oblikovanja javnih politik imenujemo javnopolitični proces oziroma *policy* proces. Z njim poimenujemo proces, katerega rezultat so javne politike, ki se oblikujejo skozi kompleksne, dolgotrajne institucionalne in proceduralno določene procese odločanja, ki zajemajo raznovrstne aktivnosti, v katere so vključeni raznovrstni državni in nedržavni akterji (Lajh 2006). Za lažje razumevanje procesa oblikovanja politik so različni avtorji oblikovali več različnih idealnih modelov, od katerih je za razumevanje javnopolitičnega procesa zelo pomemben procesualni model. Fink Hafnerjeva (2007, 29-30) za procesualni model pravi, da »temelji na razumevanju procesa oblikovanja in izvajanja javnih politik kot zaporedja časovno ločenih in vsebinsko različnih faz« (glej Slika 2.1).

Slika 2.1: Procesualni model

Vir: Prirejeno po Fink Hafner (2007, 29-30).

Idealni model velikokrat obstaja le v teoretičnem delu, tudi procesualni model pri tem ni izjema. Faze v procesualnem modelu se velikokrat prepletajo, prav tako pa ni izjema niti prekinitev procesa oblikovanja in izvajanja javnih politik (prav tam).

Problem visoke brezposelnosti mladih lahko uvrstimo v več različnih faz v procesualnem modelu. Če se osredotočimo na obstoječe javnopolitične ukrepe, lahko problem uvrstimo v fazo izvajanja javne politike. Faza izvajanja javne politike je v veliki večini v pristojnosti državne oblasti, le v majhnih primerih je preko prenosa pooblastil prenesena v izvajanje nevladnim igralcem (Fink Hafner 2007), kakršen tudi je primer politik zaposlovanja. Izvajanje javne politike pa je *de facto* dvorezen meč, saj lahko ukrepi, sprejeti v fazi oblikovanja javnih politik, prinašajo tako zaželene kot tudi nezaželene učinke. Ker je raziskovan problem že zdavnaj prerasel okvire obstoječe politike in za trenutne razmere ne prinaša rezultatov, vsaj v smislu nižanja brezposelnosti mladih ne, je potrebna nova identifikacija narave problemskosti in oblikovanje novih javnopolitičnih odločitev, ki se bodo odzivale na trenutne kaotične razmere na trgu delovne sile.

2.3 JAVNOPOLITIČNI CILJI IN PRIORITETE

Vsaka javna politika mora imeti jasno predstavo o tem, kaj želi doseči oziroma spremeniti. Brez jasno zastavljenih ciljev je namreč iluzorno pričakovati samo pozitivne rezultate, spremembe in učinke. Ob nejasno zastavljenih ciljeh se lahko pojavijo stranski, sprevrženi ali celo nični učinki (Vedung v Kustec Lipicer 2009).

Oblikovanje politik in zastavljanje ciljev velja za precej težavno in zahtevno nalogo. Ena izmed ključnih faz pri oblikovanju ciljev je določanje prioritet. Pri določanju prioritet se oblikovalci politik soočajo s vprašanjem izbire in razvrščanjem med številnimi cilji, kateri med seboj »tekmujejo« za omejena sredstva. Določanje je prav tako povezano s samo identifikacijo problemov, njihovim izločanjem, definiranjem in tudi napovedovanjem⁴. Pri tem je ključna širša opredelitev problema in njegov vpliv na druga resorna področja, saj je brez navezave problema na druge resorje, težko verjetno pričakovati, da se bo problem uvrstil na dnevni red političnih odločevalcev (Hogwood in Gunn 1984).

⁴ Napovedovanje (ang. *forecasting*) omogoča napovedovati javnopolitično prihodnost, saj s pomočjo tehnik napovedovanja omogoča pridobiti verjetno vizijo, predvidevanja, nadzor in družbene smernice za določene politike. Ključni so trije pristopi - ekstrapolativno napovedovanje, teoretično napovedovanje in intuitivni pristop (Dunn 1994).

Cilji javnih politik so vzpostavljeni za zagotavljanje zaželenega stanja in sprememb. Pri tem je potrebno razlikovati dolgoročne oziroma splošne cilje (ang. *goals*) od operativnih oziroma specifičnih ciljev (ang. *objectives*). Splošni cilji opredeljujejo dolgoročne posledice in se merijo z uporabo agregatnih in kontekstnih kazalnikov, običajno merjenih kot stopnja rasti. Operativni oziroma specifični cilji pa kažejo specifične težnje in so usmerjeni k srednjeročnim oziroma kratkoročnim posledicam. Splošni cilji so tako redko kdaj precizno definirani, za razliko od operativnih ciljev, kateri so vedno povezani z merljivimi količinami (Petak 2009a).

2.3.1 REGULACIJA TRGA DELOVNA SILE IN POSTAVLJANJE CILJEV IN PRIORITET NA PODROČJU ZAPOSLOVANJA MLADIH

Trg delovne sile je zaradi ekonomskih razlogov, kot so slaba ponudba delovne sile, slab pretok informacij in ovire na trgu, potrebno regulirati. Regulacija je lahko neposredna ali posredna. Neposredna predpisuje pričakovano vedenje ter predpisuje sankcije v primeru njihovega neupoštevanja. Praviloma gre za različne zakone in uredbe, medtem ko gre pri posredni regulaciji za različne politike in ukrepe (Svetlik in Trbanc 2002).

Tabela 2.2: Oblike regulacije trga delovne sile

Neposredna regulacija trga delovne sile	Posredna regulacija trga delovne sile
<p>- zakoni in uredbe (regulacija delovnih razmerij in delovnega časa, omejevanje dela na črno, zaposlovanje tujcev, pravice in dolžnosti brezposelnih posameznikov, plačna politika in podobno)</p>	<p>- politike in ukrepi (politike zaposlovanja, ukrepi ekonomske politike – davčna politika, denarna in bančna politika, politika izobraževanja, socialna politika in podobno)</p>

Vir: Prirejeno po Svetlik in Trbanc (2002, 34-35).

Kljub delitvi, se ukrepi neposredne in posredne regulacije med seboj prepletajo. V modernih družbah, velika večina regulacije temelji na posrednosti, predvsem zaradi kompleksnosti trga delovne sile. Na trg delovne sile namreč vplivajo številni ukrepi, ki so sicer sprejeti na drugih področjih, vendar pomembno vplivajo na posameznike in njihovo življenjsko pot. To so predvsem ukrepi na področjih kot so izobraževanje, socialna varnost, pokojninski sistem, stanovanja politika, zdravstveno varstvo in druge. Ukrepi znotraj vsakega izmed omenjenih področjih imajo daljnosežne posledice za dogajanje na trgu delovne sile. Poleg države, ki

nastopa kot glavni akter na področju regulacije trga delovne sile, ni zanemarljiva vloga združenj delodajalcev in delojemalcev (prav tam).

V Sloveniji cilje in prioritete zaposlovanja okvirno določa program »Smernice za izvajanje ukrepov aktivne politike zaposlovanja za obdobje 2012 – 2015« (Ministrstvo za delo, družine in socialne zadeve 2011a), ki je sprejet za obdobje več let. Podrobneje, za posamično leto pa so v veljavi poslovni načrti. Trenutno so v fazi implementacije ukrepi, ki so zastavljeni v skladu z »Katalogom ukrepov aktivne politike zaposlovanja za leto 2012« (Ministrstvo za delo, družine in socialne zadeve 2011b). Zastavljene cilje, ki so opredeljeni v omenjenima dokumentoma in zadevajo mlade, lahko glede na njihovo zastavljenost uvrstimo med splošne cilje, saj so zastavljeni precej posplošeno in za doseganje ciljev opredeljujejo le vrednosti v obliki stopnje zaposlenosti.

2.4 JAVNOPOLITIČNI UKREPI IN INSTRUMENTI

Za doseganje zastavljenih ciljev javnih politik je zelo pomembna izbira optimalnih javnopolitičnih mehanizmov in instrumentov. Državni igralci za doseganje ciljev uporabljajo različne instrumente. Majchrzakova (1984, 26-27) ukrepe in dejavnosti za izvajanje javne politike deli po naslednji tipologizaciji:

1. informacijske dejavnosti in ukrepi, kamor spadajo proizvodnje informacij, grupiranje informacij, razširjanje informacij, spodbujanje zanimanja, zadrževanje informacij in predlogi vzorčne zakonodaje;
2. finančne dejavnosti in ukrepi, kamor spadajo davčni ukrepi, štipendije, pogodbe, posojila, nagrade za inovacije in nove izume, spodbude, investicije, subvencije in drugo;
3. regulativne in nadzorne dejavnosti, ki se nanašajo predvsem na regulacijske, deregulacijske in zakonodajne predpise, certifikate, licence, dovoljenja, predpisovanje standardov, sodne odločitve, prepovedi in druge dejavnosti;
4. operativne dejavnosti in ukrepe, kamor spadajo javna dela, izgradnja in upravljanje novih zmogljivosti ter ustanovitev ali podpora industrijskim enotam z vladnimi nakupi;
5. javnopolitične dejavnosti in ukrepe, ki zadevajo umestitev javne politike v politični kontekst, definiranje prioritet in javnopolitičnih ciljev, odlaganje odločitev ali neodločitev o javnem problemu in koordiniranje javnih politik.

2.5 USKLAJEVANJE JAVNIH POLITIK

Usklajevanje javnih politik (ang. *policy coordination*) je ena izmed temeljnih funkcij javnega upravljanja. Raziskovanje koherentnosti v oblikovanju in izvajanju javnih politik velja za eno izmed najpomembnejših vprašanj v akademskih disciplinah javnih politik in javnega upravljanja (Petak 2009b). Peters (2004) razlikuje med štirimi tipi usklajevanja, od najenostavnejših do najkompleksnejših si sledijo po naslednjem vrstnem redu:

- negativna koordinacija,
- pozitivna koordinacija,
- javnopolitično povezovanje in
- vladne strategije.

Najenostavnejša oblika koordinacije, negativna koordinacija označuje dejstvo, da pri usklajevanju javnih politik med različnimi organi ne obstaja sodelovanje. Značilnost kompleksnejše oblike koordinacije, pozitivne koordinacije, je poleg sodelovanja tudi dogovor o sodelovanju pri zagotavljanju storitev (Petak 2009b). Javnopolitično povezovanje in vladne strategije podrobneje predstavljamo v nadaljevanju:

a) Javnopolitično povezovanje

Javnopolitično vključevanje (ang. *policy integration*) je oblika usklajevanja politik, katere namen ni samo zagotavljanje storitev, temveč se osredotoča tudi na cilje, ki jih zasledujejo javne organizacije. Da so cilji med seboj združljivi morajo organizacije sodelovati tako na najnižjih kot najvišjih ravneh. Pogosto se zgodi, da so cilji med različnimi organizacijami v osnovi nezdružljivi, morda celo protislovnii. Bistvenega pomena je zato uvedba ali določitev organa, kateri je pristojen za usklajevanje politike na bolj celosten, povezovaleen način (Peters 2004).

b) Vladne strategije

Zadnja oblika usklajevanja politik, vladne strategije so najkompleksnejši primer usklajevanja politik. Ta raven koordinacije namreč sega tudi v druge resorje in ob tem zahteva soglasje o splošnih ciljih med različnimi organizacijami. Ob tem pa more imeti tudi jasno vizijo o prihodnosti politike na vseh vključenih področjih. Vladne strategije tako predstavljajo premik pri oblikovanju politik, v smeri iskanja in oblikovanja bolj celostnih rešitev (prav tam).

2.6 IZVAJANJE JAVNIH POLITIK

Izvajanje ali implementacija javnih politik je proces udejanjanja javne politike s pomočjo javnopolitičnih ukrepov, instrumentov in postopkov, ki vključujejo veliko število raznolikih javnopolitičnih akterjev. Implementacija je faza v javnopolitičnem ciklu, kjer se predhodne teorije javnopolitičnih odločitev, ciljev, ukrepov, instrumentov in virov, ki so dodeljeni tekom oblikovanja javne politike, pretvarjajo v stvarnost (Dimitrakopoulos in Richardson 2001).

Za politike zaposlovanja je značilno, da se izvedbeni proces prične, ko cilji in strategije dobijo politično legitimacijo ter sredstva za njihovo uresničitev. Ti so navadno opredeljeni v izvedbenih načrtih, kateri cilje razčlenijo in umestijo časovno, prostorsko in med posamezne institucije. Zaradi specifičnosti primera, je razdelanost načrta velikokrat odvisna za implementacijo samega programa (Svetlik in Trbanc 2002). Za uspešnost javne politike faza implementacije igra zelo pomembno vlogo.

3 EMPIRIČNI DEL

V empiričnem delu diplomskega dela predstavljamo analizo javnopolitičnih ukrepov, kateri so vzpostavljeni z namenom spodbujanja zaposlovanja mladih. Pri tem je potrebno poudariti, da smo analizirali samo ukrepe, ki kot eno izmed ciljnih skupin predvidevajo mlade, in ne tudi ukrepov, ki so namenjeni vsem brezposelnim. Preden pričnemo z analizo je potrebno predstaviti normativno ureditev in programske dokumente ter institucije, ki tako ali drugače spodbujajo zaposlovanje.

3.1 NORMATIVNA OPREDELITEV

Področje zaposlovanja, zavarovanja, upravljanja sistema ter način izvajanja strokovnih nalog ureja *Zakon o urejanju trga dela* (Ur. l. RS, št. 80/2010). Z vidika zaposlovanja in reševanja problema zaposlenosti se podrobneje ukvarja III. poglavje z imenom Ukrepi države na področju trga dela. Ta ukrepe deli v 4 skupine⁵, izmed katerih sta z vidika diplomskega dela pomembna predvsem dva:

- 1) storitve za trg dela (posredovanje zaposlitve in »Vseživljenjska karierna orientacija«) in
- 2) aktivna politika zaposlovanja.

1) Vseživljenjska karierna orientacija

V omenjeno skupino spadajo »aktivnosti, ki omogočajo identifikacijo sposobnosti, kompetenc in interesov za sprejemanje odločitev na področju zaposlovanja, izobraževanja, usposabljanja in izbire poklica« (ZUTD, 18.čl.). Te aktivnosti so

- informiranje o trgu dela,
- samostojno vodenje kariere,
- osnovno karierno svetovanje,
- poglobljeno karierno svetovanje in
- učenje veščin vodenja kariere.

Aktivnosti se po zakonu kot preventive namenjene učencem, dijakom in študentom.

⁵ Storitve za trg dela, aktivna politika zaposlovanja, zavarovanje za primer brezposelnosti in zagotavljanje pravic iz obveznega in prostovoljnega zavarovanja.

2) Aktivna politika zaposlovanja

Zakon kot ukrepe aktivne politike zaposlovanja predvideva:

- usposabljanje in izobraževanje,
- nadomeščanje na delovnem mestu in delitev delovnega mesta,
- spodbude za zaposlovanja,
- kreiranje delovnih mest in
- spodbujanje zaposlovanja.

Po zakonu imajo prednost pri vključevanju v ukrepe osebe, ki prejemajo denarno nadomestilo za primer brezposelnosti ali socialno varstvene prejemke, osebe iz ranljivih⁶ skupin na trgu dela ter brezposelne osebe, ki še niso bile vključene v noben ukrep APZ. Ranljive oziroma ciljne skupine v zakonu niso določene.

3.2 PROGRAMSKA DOKUMENTA »SMERNICE ZA IZVAJANJE UKREPOV AKTIVNE POLITIKE ZAPOSLOVANJA ZA OBDOBJE 2012-2015« IN »KATALOG UKREPOV AKTIVNE POLITIKE ZAPOSLOVANJA ZA LETO 2012«

Smernice za izvajanje ukrepov aktivne politike zaposlovanja so strateški dokument, ki ga Vlada Republike Slovenije sprejme za plansko obdobje štirih let. Smernice izhajajo iz programa državnih prioritet, investicij in drugih programskih dokumentov ter krovnih evropskih dokumentov⁷.

Temelj nacionalni strategiji predstavlja Evropska strategija zaposlovanja (Evropska komisija 2012), katera predstavlja okvir, znotraj katerega si države članice izmenjujejo informacije ter primerjajo in usklajujejo svoje politike zaposlovanja. Slovenska strategija sledi evropskim usmeritvam, vendar z upoštevanjem nacionalnih posebnosti in strukturnih težav večjo

⁶ Ranljive skupine na trgu dela se določajo po Uredbi Komisije (št. 800/2008) med katere spadajo skupine na trgu dela, med katere skupine spadajo prikrajšani ter resno prikrajšani delavci in invalidi (ZUTD, 5. čl.)

⁷ Smernice izhajajo iz naslednjih dokumentov: Strategija razvoja Slovenije (Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj 2005), Slovenska izhodna strategija 2010-2013 (Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo 2010), Nacionalni reformni program 2011 – 2012 (Vlada Republike Slovenije 2011a), Konkurenčnost slovenskega gospodarstva (Služba Vlade Republike Slovenije za razvoj in evropske zadeve 2011), Uredba o dokumentih razvojnega načrtovanja in postopkih za pripravo predloga državnega proračuna (Ur. l. RS, št.54/2010), Program stabilnosti 2011 (Vlada Republike Slovenije 2011b) in Operativni program razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013 (Služba Vlade Republike Slovenije za lokalno samoupravo in regionalno politiko 2007) ter evropski razvojni dokument Evropa 2020 (Evropska komisija 2010).

pozornost posveča predvsem tistim področjem, ki za Slovenijo predstavljajo največja »ozka grla« (Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve 2012a).

Skladno z zastavljenimi zahtevami Evropske unije za izboljšanje učinkovitosti ukrepov je za mlade pomembna predvsem zahteva, ki pravi, da je potrebno s spodbujanjem zaposlovanja mladih zmanjšati segmentacijo mladih na trgu dela (prav tam).

Strategija »Smernice za izvajanje ukrepov aktivne politike zaposlovanja za obdobje 2012-2015« (Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve 2011a), tako kot že ime pove, podaja smernice za izvajanje APZ, ukrepe pa podrobneje definira »Katalog ukrepov aktivne politike zaposlovanja za leto 2012« (Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve 2011b). Ukrepi in cilji, katere predpostavljata programa so tako opisani v nadaljevanju:

3.2.1 UKREPI NA TRGU DELA

Ukrepi na trgu delovne sile so v smernicah APZ razdeljeni na dve skupini (Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve 2011a): *ukrepe aktivne politike zaposlovanja* in *druge ukrepe v okviru proračunske politike*, ki spadajo na področje trga dela. Ukrepe APZ opredeljuje že zgoraj opisani zakon, medtem ko pod druge ukrepe, ki vplivajo na trg delovne sile, vendar ne sodijo v okvir APZ, spadajo⁸:

- storitve vseživljenjske karijerne orientacije, ki so izvajani v okviru javne službe. Pri tem gre predvsem za storitve za eno od ciljnih skupin, predvidoma mladih, z namenom evalviranja prednosti in slabosti obravnave brezposelnih na ZRSZ ter storitve vseživljenjske karijerne orientacije za šolajočo se mladino, z namenom zagotovitve učinkovitih in kakovostnih storitev;
- izvajanje projektov, ki so namenjeni vseživljenjski karierni orientaciji zaposlenih, spodbujanju mentorskih shem, kompetenčnih centrov, modernizaciji institucij na trgu dela, sodelovanju socialnih partnerjev in pilotnim projektom socialnega sklada⁹.

Strategija vlogo osrednje institucije na trgu delovne sile daje Zavodu RS za zaposlovanje, poleg zavoda pa ima pomembnejšo vlogo tudi Javni zavod za razvoj kadrov in štipendiranje, katerega glavni namen je izvajanje štipendijske politike in dodeljevanje sredstev za vlaganje v človeške vire. Glavna usmeritev sklada je tako preko dodeljevanja štipendij in kreditov za

⁸ V besedilu so opisani samo ukrepi, ki se posredno ali neposredno nanašajo na mlade.

⁹ Izvajalci ukrepa so poleg ZRSZ še Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve in Sklad za razvoj kadrov in štipendiranje ter drugi izvajalci, ki so izbrani na podlagi javnega razpisa.

študij doma študentom omogočiti lažji dostop do izobraževanja ter s sofinanciranjem sodelovanja vrhunskih domačih in tujih strokovnjakov omogočiti spodbujanje prenosa znanja iz znanstveno raziskovalne sfere v gospodarstvo. Prav tako je namen z dodeljevanjem finančnih sredstev podjetjem in njihovim zaposlenim omogočiti dvig izobrazbene ravni in usposobljenosti zaposlenih ter z dodeljevanjem finančnih spodbud prispevati k razvoju človeških virov.

a) Cilji ukrepov

Izmed spodaj naštetih ciljev¹⁰ se na področje zaposlovanja mladih neposredno nanaša samo zadnji (4.) cilj, posredno pa 2. in 3. cilj (glej tabelo 3.1)

Tabela 3.1: Cilji programa APZ

Cilj 2	z izvajanjem ukrepa <i>usposabljanje in izobraževanje</i> prispevati k večji usposobljenosti aktivnega prebivalstva in s tem k možnosti, da zaseda produktivnejša delovna mesta, ki prinašajo večjo dodano vrednost;
Cilj 3	z razvijem socialnorazvojnih projektov (socialno podjetništvo, inovativni projekti, prenovljena javna dela) prispevati v večji možnosti zaposlovanja ranljivih skupin na trgu dela;
Cilj 4	s spodbujanjem zaposlovanja mladih zmanjševati segmentacijo mladih na trgu dela.

Vir: Prirejeno po Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve (2011a).

Za doseg zastavljenih ciljev so v strategiji opredeljene izhodiščne vrednosti. Do leta 2015 se mora doseči (Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve 2011a):

- povečanje deleža zaposlenih v starostnem obdobju od 20 do 64 let za 2,5 odstotni točki (izhodišče 68,2) in
- znižanje stopnje brezposelnih mladih v starostni skupini od 15 do 24 let za 2 do 3 odstotne točke (izhodišče 15,9).

Za doseg zastavljenih vrednosti¹¹ se ukrepi izvajajo z namenom (Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve 2011a in 2011b):

¹⁰ Cilj 1 zadeva zvišanje stopnje zaposljivosti starejših, zato smo ga iz analize izpustili.

¹¹ Zastavljene vrednosti so opisane v točkah a, b in c. Ob tem smo izpustili cilj, ki zadeva izboljšanje konkurenčnosti gospodarstva z vlaganji v zaposlene, ker za mlade ne predvideva dodatnih ukrepov.

a) hitrejše aktivacije brezposelnih, predvsem mladih in starejših,

Vir: Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve (2011a).

Hitrejša aktivacija brezposelnih je pomembna predvsem za preprečevanja prehoda v dolgotrajno brezposelnost. Aktivacija mladih predstavlja prioriteto, s ciljem preprečitve pojava t.i. »izgubljene generacije«. Opredeljeni kazalniki za spremljanje predvidevajo zmanjšanje časa brezposelnosti mladih in povečanje odstotka vključenih mladih v ukrepe APZ. Za izboljšanje predvidevajo naslednje ukrepe: 1) spodbude za zaposlovanje, 2) kreiranje delovnih mest ter 3) spodbude za samozaposlovanje, še posebej za mlade. Podporna ukrepa predstavljata storitvi vseživljenjske karijerne orientacije in posredovanje zaposlitve (prav tam).

SPODBUDE ZA ZAPOSLOVANJE

1. Subvencije za zaposlitev
 - 1.1. Spodbujanje zaposlovanja težje zaposljivih oseb
 - 1.1.1. Spodbujanje zaposlovanja iskalcev prve zaposlitve na področju socialnega varstva

Vir: Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve (2011b).

Ciljna skupina programa so pripravniki, iskalci zaposlitve za stopnjo in vrsto izobrazbe, ki je določena v skladu z 69. členom¹² Zakona o socialnem varstvu. Glavni namen ukrepa je zaposlovanje iskalcev prve zaposlitve za obdobje 12 mesecev, katerim obstoječe znanje brez pripravništva in opravljanja strokovnega izpita ne omogoča neposredne zaposlitve na tem področju. Aktivnost se izvaja z opravljanjem pripravništev pri izvajalcih, ki so izbrani na podlagi javnega razpisa. Delodajalec pa je upravičen do povrnitve stroškov, ki nastanejo z zaposlitvijo pripravnika. Izvajalec projekta je Socialna zbornica Slovenije (prav tam).

b) odprave strukturnih neskladij na trgu dela na področju znanj in veščin za doseganje razpoložljivih delovnih mest,

Vir: Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve (2011a).

Ukrep odprave strukturnih neskladij na trgu delovne sile se osredotoča na več ciljnih skupin, poudarek pa namenja predvsem mladim. Predvideva zvišanje odstotka vključenih v ukrep

¹² 69. člen Zakona o socialnem varstvu (Ur. l. RS 3/2007) pravi, da lahko »socialno varstvene storitve opravljajo strokovni delavci, ki so končali višjo ali visoko šolo, ki izobražujejo za socialno delo in so opravili pripravništvo ter strokovni izpit na področju socialnega varstva« .

usposabljanja in izobraževanja, predvsem z ukrepi usposabljanja in izobraževanja ter ukrepom delitve delovnega mesta¹³. Pri tem so v podporo ukrepi vseživljenjske karierni orientacije, kariernega svetovanja in učenja veščin vodenja kariere (prav tam).

USPOSABLJANJE IN IZOBRAŽEVANJE

1. Programi neformalnega izobraževanja
1.1. Programi izpolnjevanja
1.1.1. PUM Projektno učenje za mlajše odrasle

Vir: Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve (2011b).

Ukrep je namenjen brezposelnim osebam, ki so mlajše od 26. let in so opustile šolanje. Ključni namen je spodbuditi mlade, da se vrnejo v izobraževanje ali se zaposlijo ter povečanje splošne izobraženosti. V okviru ukrepa so vzpostavljene aktivnosti, ki naj bi udeležencem pomagale izboljšati splošno razgledanost ter pridobiti funkcionalna znanja. Izvajalec ukrepa so izobraževalne organizacije, ki so vpisane v razvid izvajalcev pri Ministrstvu za šolstvo in šport (prav tam).

1.1.2 Institucionalno usposabljanje

Vir: Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve (2011b).

Institucionalno usposabljanje je ukrep, ki je namenjen brezposelnim osebam, predvsem tistim brez ustrezne izobrazbe in delovnih izkušenj in s suficitarnimi poklici. Na mlade se ob tem nanaša predvsem ciljna usmeritev za osebe brez delovnih izkušenj. Aktivnosti se izvajajo z namenom pridobitve funkcionalnih znanj v obliki tečajev in drugih izobraževalnih oblik. Ukrep izvajajo zunanji izvajalci na podlagi javnega naročila (prav tam).

c) delovne in socialne vključenosti ranljivih skupin na trgu dela in dolgotrajno brezposelnih.

Vir: Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve (2011a).

Ker je delo vir socialne varnosti je potrebno zagotavljati socialno in delovno vključenost tistih, ki zaradi ovir trajno ali začasno ostanejo brez dela. Ciljna skupina ukrepa so ranljive skupine, kamor spadajo tudi mladi. Za doseg cilja, povečanje števila vključenih, je

¹³ Ukrep »Nadomeščanje na delovnem mestu in delitev delovnega mesta« se v letu 2012 ne bo izvajal, saj program ne predvideva nobenih aktivnosti. Ukrep naj bi pričel izvajati in financirati v letu 2013 (Vlada Republike Slovenije 2012).

predviden ukrep kreiranje delovnih mest in podporni ukrep poglobljeno karierno svetovanje (prav tam).

KREIRANJE NOVIH DELOVNIH MEST

1. Spodbujanje delovne in socialne vključenosti
 - 1.1. Javna dela
 - 1.1.1. Javna dela 2012
 - 1.1.2. Javna dela 2012 - II

Vir: Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve (2011b).

V ukrep javnih del so prioritetno vključene tudi skupine brezposelnih oseb, ki so mlajše od 30. let in so bile zadnjih šest mesecev prijavljene na zavodu kot brezposelne osebe in so ob tem prejemale denarno nadomestilo ali denarno socialno pomoč. Posebnosti izvajanja javnih del določa ZUTD¹⁴. Ukrep javnih del izvajajo neprofitni delodajalci na podlagi javnega povabila (prav tam).

- 1.2. Kreiranje in subvencioniranje delovnih mest
 - 1.2.1 Prvi izziv

Vir: Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve (2011b).

Namen programa je spodbujanje zaposlovanja brezposelnih oseb, ki so mlajše od 30. let in so vsaj 3 mesece prijavljene v evidenco brezposelnih oseb. Projekt obsega dva sklopa – izbor delodajalcev in vključevanje oseb v subvencionirano zaposlitev. Program zajema trimesečno poskusno dobo in nato 12 mesečno zaposlitev (prav tam).

SPODBUJANJE SAMOZAPOSLOVANJA

Vir: Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve (2011b).

Do ukrepa spodbujanja samozaposlovanja so opravičene vse brezposelne osebe, ki so vsaj 3 mesece prijavljene na zavodu za zaposlovanje. Ukrep je sestavljen z več faz – preveritve poslovne ideje, delavnice za samozaposlitev in subvencije za samozaposlitev (prav tam).

3.2.2 DRUGI UKREPI V OKVIRU PRORAČUNSKE POLITIKE

- Usposabljanje absolventov na delovnem mestu in subvencija za zaposlitev diplomantov/ Absolvent – aktiviraj in zaposli se!

¹⁴ Javna dela podrobneje definirajo člani od 50. do 53. in člen 116., kateri opredeljujejo namen in čas vključitve, pogodbene obveznosti, višino plačila za delo in povračilo stroškov z zvezi z delom ter posebnosti vključitve v javna dela (ZUTD).

Glavni namen programa je aktiviranje študentov v absolventskem stažu, da aktivno pristopijo k pridobivanju znanja in veščin, ki jih potrebujejo za lažji vstop na trg delovne sile. Program predvideva spodbujanje zaposlovanja diplomantov s pomočjo subvencij za zaposlitev za polni delovni čas za obdobje šestih mesecev. V aktivnosti ukrepa se lahko vključijo le študenti, ki so v absolventskem stažu, in ob tem zaključujejo vsaj IV. raven izobrazbe. Usposabljanje mora potekati na delovnem mestu, ki je ustrezno smeri izobraževanja, ki ga absolvent zaključuje. Delodajalec, ki absolventa sprejme v usposabljanje je upravičen do subvencije za šest mesečno zaposlitev tega diplomanta. Izvajalec programa je ZRSZ ob pomoči Študentske organizacije Slovenije (prav tam).

Slabost je predvsem, da v letu 2012 ne predvidevajo novih vključitev, v omenjenem letu se bo namreč izvajalo le financiranje že sklenjenih pogodb.

- Zaposli.me

Zaposli.me je program za spodbujanje zaposlovanja brezposelnih oseb iz ciljnih skupin. Ena izmed ciljnih skupin ukrepa so tudi prvi iskalci zaposlitve, ki so vsaj šest mesecev prijavljeni v evidenco brezposelnih oseb. Aktivnost se izvaja s subvencioniranjem zaposlitve pri delodajalcih, katerih ponudbe so sprejete in kateri zaposlijo brezposelno osebo za obdobje najmanj enega leta. Izvajalec ukrepa je ZRSZ (prav tam).

3.3 OSTALI UKREPI KATERI NISO OPREDELJENI V ZAKONU O UREJANJU TRGA DELA

- Mreža za razvoj podjetništva mladih

POM je projekt, ki se je pričel izvajati v letu 2011 in bo predvidoma zaključen v letu 2013 ter spada na področje čezmejnega in mednarodnega sodelovanja. Pri projektu gre za spodbujanje in informiranje mladih o podjetništvu ter vzpostavitvi enotnih informacijskih točk na uradih za delo. Glavni namen projekta je vzpostaviti podporno okolje z namenom dviga podjetnosti in čezmejnega sodelovanja ter tako prispevati k večji gospodarski rasti in konkurenčnosti na obeh straneh meje. V projektu sodeluje več partnerjev. V letu 2012 projekt predvideva delovanje informacijskih točk, aktivni svetovalni forum preko virtualnega centra ter izvedbo 120 urnega programa za spodbujanje podjetnosti in karier mladih (Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje 2012c).

- Znanje za gospodarstvo

Glavni cilj ukrepov programa *Znanje za gospodarstvo* je »krepitev notranjih sposobnosti podjetij za intenzivnejši, na znanju temelječ razvoj, predvsem na področju tehnologij« (Ministrstvo za gospodarstvo 2006, 24). Program naj bi slovenskemu gospodarstvu omogočal obvladovanje vse hitrejšega tehnološkega napredka kot glavnega vira za povečanje konkurenčnosti. Ukrepi, ki jih predvideva program so:

usmerjeni v krepitev ustreznih človeških virov za potrebe gospodarstva s stimuliranjem povečevanja deleža vrhunsko izobraženih in visoko kvalificiranih kadrov v gospodarstvu, s prioritetenim razvijanjem naravoslovno-tehničnih znanj, s spodbujanjem mednarodne mobilnosti visoko kvalificiranih kadrov kot tudi spodbujanjem mobilnosti razvojnih kadrov iz institucij znanja v gospodarstvo ter mobilnosti visoko kvalificiranih kadrov iz velikih v mala in srednje velika podjetja (prav tam).

Izvajanje ukrepa zahteva sodelovanje med ministrstvi in izvajalskimi institucijami in je možno zlasti preko javnih razpisov resornih ministrstev ali izvajalskih institucij. Ukrepi so usmerjeni v dve skupini podukrepov:

a) Poklicno in strokovno izobraževanje

Ministrstvo za gospodarstvo s sofinanciranjem stroškov delodajalcem, ki imajo z dijaki sklenjene individualne učne pogodbe pri praktičnem izobraževanju kadrov na področju srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja, spodbuja gospodarstvo, da se odloči za takšno obliko pridobivanja novih kadrov. Ukrep predvideva sofinanciranje stroškov delodajalcem, ki praktično usposablajo dijake (pavšalni prispevek za čas praktičnega izobraževanja, nadomestilo prehrane, zdravniški pregled, delovna in zaščitna obleka, stroški učnega mesta, ...). Intenzivnost pomoči je določena glede na letno kvoto, ki se razdeli na osnovi števila upravičencev (prav tam).

b) Razvojniki za gospodarstvo

Namen ukrepa je povečati kakovost in uporabnost znanstvenega in raziskovalno razvojnega dela, pretok znanja med znanstveno raziskovalno sfero ter gospodarstvom in spodbujati

sodelovanje med raziskovalnimi instituti, univerzami in gospodarstvom. Program »Razvojniki za gospodarstvo« je razdeljen na tri osnovne ukrepe:

1. Mladi temeljni raziskovalci v podjetjih

Namen ukrepa je vzpostaviti most med raziskovalno sfero in podjetji. Doktorski študij, na temah relevantnih za podjetja, naj bi okrepil vezi z institucijami znanja, saj bodo podjetja pridobila nova temeljna oziroma splošno znanstvena in tehnična znanja na področju njihove dejavnosti skozi izvedbo raziskav, ki hkrati omogočajo mladim raziskovalcem doseganje pogojev za pridobitev doktorata znanosti. Ukrep je dvosmeren, saj podjetja spodbuja k trajnejši usmeritvi v dejavnost raziskav, prav tako pa omogoča, da kandidat ter delodajalec skupaj oblikujeta predmetnik študija, ki naj bi sledil razvojnemu delu kandidata pri delodajalcu. Do dotacij so upravičena podjetja in tehnološki centri oziroma razvojne agencije, v primeru da imajo v svoji sestavi ustrezno raziskovalno-razvojno ekipo ali izkazujejo sodelovanje z raziskovalno skupino visokošolskega ali raziskovalnega zavoda, ki bo izvajala študijsko in raziskovalno usposabljanje kandidata. Kandidati pa morajo ob tem imeti najmanj univerzitetno izobrazbo in biti vpisani na podiplomski študij (prav tam).

2. Povečanje mobilnosti visoko kvalificiranih kadrov v gospodarstvu

Povečanje mobilnosti je ukrep, ki je usmerjen v krepitev človeških virov za potrebe gospodarstva s stimuliranjem povečanja deleža vrhunsko izobraženih in visoko kvalificiranih kadrov v gospodarstvo. Z mobilnostjo visokokvalificiranih kadrov se namreč omogoča plasiranje znanja v naše gospodarstvo. Ukrep ima dve usmeritvi – spodbuja prehod raziskovalcev iz institucij znanja v gospodarstvo in spodbuja prehod visokokvalificiranih kadrov iz velikih podjetij v mala in srednje velika podjetja. Predvidena je finančna stimulacija, ministrstvo sofinancira stroške zaposlovanja raziskovalcev, ki morajo imeti zaključen doktorat ali magisterij (prav tam).

3. Raziskovalno razvojne dejavnosti interdisciplinarnih razvojnih skupin v podjetjih

Ukrep je namenjen k spodbujanju podjetij za intenzivnejši, na znanju temelječ razvoj. Aktivnosti ukrepa so tako usmerjene k tehnični izvedljivosti in industrijskih raziskavam, usmerjene v pridobivanje novega znanja in spretnosti za razvoj novih proizvodov, procesov in storitev. Ministrstvo z dotacijami spodbuja podjetja da z mobilnostjo

visokokvalificiranega osebja ustanovljajo ali razširjajo interdisciplinarne razvojne time. Na podlagi baze podatkov, za kateri skrbita Tehnološka agencija Slovenije in Javna agencija Republike Slovenije za podjetništvo in tuje investicije (v nadaljevanju JAPTI), podjetja lahko povabijo k sodelovanju visokokvalificirane strokovnjake za delo na tehnološko razvojnih projektih. Država bo ob tem sofinancirale stroške pripravljanih študij, ki jih bo skupina strokovnjakov opravljala za čas trajanja projekta oziroma za največ 3 leta (prav tam).

- Spodbujanje podjetništva med posebnimi ciljnim skupinami

Ukrep spodbujanja podjetništva se so različna ministrstva ¹⁵ lotila preko usmeritve na ciljne skupine. V tem primeru so to ženske, mladi, osebe iz manj razvitih območij ter ranljive skupine. Te skupine naj bi bile deležne posebne oblike podpore, saj se soočajo s pomanjkanjem informacij, kontaktov, dostopa do mrež, stereotipov,.. V okviru ukrepa so tako predvidene aktivnosti z namenom ustvarjanja prilagojenega podpornega okolja, spodbujanja mreženja, pridobivanja informacij za poslovne priložnosti in izmenjave dobrih praks. Ukrep sicer ne predvideva finančne pomoči, so pa upravičeni stroški izdelave modela podpore ciljnim skupinam ter stroški izvajanja animacijskih in motivacijskih delavnic. Izvajalec ukrepa je JAPTI (prav tam).

- Informiranje in poklicno svetovanje

Ukrep izvaja Nacionalni center za informiranje in poklicno svetovanje (NCIPS), ki koordinira pretok relevantnih informacij med posameznimi partnerji in uporabniki. Poleg tega nudi strokovno podporo Centrom za informiranje in poklicno svetovanje (v nadaljevanju CIPS) in ostalim uporabnikom na področju vseživljenjske karijerne orientacije. V CIPS-u so na voljo informacije kot so: opisi poklicev, informacije o srednjih, informacije o izobraževanju in usposabljanju, informacije o možnostih finančne pomoči za izobraževanja, informacije o trgu delovne sile, priročniki za pisanje prošenj, vodenje razgovorov in podobne. Poleg informacijskih virov, center nudi še storitve individualnega svetovanja pri načrtovanju poklicne in izobraževalne poti ter predavanja o poklicih (Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje 2012b).

- Spodbujanje mobilnosti z evropskimi programi izobraževanja

¹⁵ Ministrstvo za kmetijstvo, Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport in Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve

Center Republike Slovenije za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja (v nadaljevanju CMEPIUS) je javni zavod Republike Slovenije, katerega poslanstvo je skrb za mednarodno umeščenost slovenskih organizacij s ciljem vpletanja izobraževalnih organizacij v širše evropsko družbeno okolje. Prizadeva si ustvarjati pogoje za razvoj dobrih projektnih idej ter preko črpanja evropskih sredstev prispevati k doseganju skupnih ciljev Lizbonske pogodbe na področju izobraževanja (Center RS za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja 2012). CMEPIUS v okviru programa »Vseživljenjsko učenje¹⁶« izvaja naslednje podprograme:

- COMENIUS

Projekt Comenius je pomemben predvsem z vidika razvijanja znanja in razumevanja raznolikosti evropskih kultur in jezikov, saj s tem pomaga mladim pri pridobivanju življenjskih spretnosti in kompetenc, ki so potrebne za njihov osebni razvoj ter predvsem prihodnje zaposlovanje in aktivno evropsko državljanstvo. Izvajalec ukrepa so osnovne šole (prav tam).

- ERASMUS

Različne akcije v okviru programa Erasmus pomagajo študentom, visokošolskih učiteljem in drugemu osebju, tudi iz podjetij, ki se želijo usposabljeti v tujini. S tem program posredno vpliva na zaposlovanje, saj predvideva tako mobilnost za prasko v podjetjih, centrih usposabljanja, kot v raziskovalnih centrih ali drugih organizacijah, kar pomembno pomaga pri iskanju zaposlitve po končanem formalnem izobraževanju (prav tam).

- LEONARDO DA VINCI

Leonardo da Vinci je program, ki s svojimi aktivnostmi skuša povečati privlačnost poklicnega izobraževanja in usposabljanja ter mobilnosti za delodajalce in posameznike ter olajšati mobilnost udeležencev usposabljanja, ki so že zaposleni. S tem izboljšuje kakovost in povečuje obseg sodelovanja med institucijami ali organizacijami, ki zagotavljajo izobraževalne možnosti, podjetji, socialnimi partnerji in drugimi ustreznimi organi. V programu lahko sodelujejo tako brezposelni posamezniki kot osebe na trgu dela ter podjetja, socialni partnerji in drugi predstavniki poklicnega življenja (prav tam).

¹⁶ Program »Vseživljenjsko učenje« vključuje tudi podprogram Grundtvig, ki pa je namenjen izobraževanju starajočega se prebivalstva.

3.4 ANALIZA JAVNOPOLITIČNIH UKREPOV ZA SPODBUJANJE ZAPOSLOVANJA MLADIH

V skladu z zastavljeno hipotezo smo javnopolitične ukrepe preverjali glede na zvrst, odgovornost za izvajanje, programsko usklajenosti in implementiranost (glej Tabela 3.2).

Tabela 3.2: Analiza javnopolitičnih ukrepov

Zvrsti policy mehanizmov	Ukrep	Institucija/Odgovornost za izvajanje	Usklajenost ¹⁷	Implementacija ¹⁸
Informacijski	Vseživljenjska karierna orientacija	ZRSZ	Da	Da
	Posredovanje zaposlitve	ZRSZ	/	Da
	Usposabljanje in izobraževanje <ul style="list-style-type: none"> • PUM – Projektno učenje za mlajše odrasle 	Izobraževalne organizacije ¹⁹	Da	Da
	Učenje veščin vodenja kariere	ZRSZ	Ne	Da
	Informiranje in poklicno svetovanje	NCIPS in CIPS	Da	Da
	Evropski programi izobraževanja <ul style="list-style-type: none"> • Comenius • Erasmus • Leonardo da Vinci 	Center RS za mobilnost in evropske programe izobraževanja <ul style="list-style-type: none"> + osnovne in srednje šole + visokošolski zavodi + Univerza v Ljubljani, Zavod za novodobno izobraževanje, 	Da	Da

¹⁷ Ukrep smo opredelili za usklajenega v primeru, da je opredeljen/zastavljen v vsaj dveh različnih programskih dokumentih.

¹⁸ Ukrep smo opredelili, da se implementira, če je v prvem polletju bila vanj vključena vsaj ena oseba. Implementacijo ukrepov ZRSZ smo preverjali s pomočjo Mesečnih informacij, dokumentov o aktivnosti zavoda po posameznih mesecih.

¹⁹ Ukrep izvajajo izobraževalne organizacije, ki so vpisane v razvid izvajalcev pri Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve.

		Univerza v Mariboru in DIDONA – zavod za kakovost življenja		
	Spodbujanje podjetništva med posebnimi ciljnimi skupinami	JAPTI	Da	Da
	Mreža za razvoj podjetništva mladih	ZRSZ v sodelovanju z drugimi organizacijami	Da	Da
Finančni	Spodbude za zaposlovanje <ul style="list-style-type: none"> Spodbujanje zaposlovanja iskalcev prve zaposlitve na področju socialnega varstva 	Socialna zbornica Slovenije	Da	Faza javnega razpisa
	Kreiranje delovnih mest <ul style="list-style-type: none"> Prvi izziv 	ZRSZ	Ne	Da
	Delitev delovnega mesta	ZRSZ	Ne	Ne
	Absolvent – aktiviraj in zaposli se!	ZRSZ ob pomoči ŠOS	Ne	Ne
	Razvojniki za gospodarstvo <ul style="list-style-type: none"> Mladi temeljni raziskovalci v podjetjih Povečanje mobilnosti visoko kvalificiranih kadrov v gospodarstvo Raziskovalno razvojne dejavnosti interdisciplinarn ih razvojnih skupin v 	MGRT	Da	Da

	podjetjih			
	Zaposli.me	ZRSZ	/	Da
Mešani	Znanje za gospodarstvo			
<ul style="list-style-type: none"> • informacijski/finančni 	<ul style="list-style-type: none"> • Poklicno in strokovno izobraževanje 	MGRT in delodajalec	Da	
	Spodbude za samozaposlovanje	ZRSZ	Da	Da
<ul style="list-style-type: none"> • operacionalni/finančni 	Kreiranje delovnih mest			
	<ul style="list-style-type: none"> • Javna dela 2012 in 2012 – II 	ZRSZ	Da	Da

Vir: Lastna analiza.

Glede na opravljeno analizo lahko za javnopolitične ukrepe, ki spodbujajo zaposlovanje trdimo:

- med javnopolitičnimi ukrepi prevladujejo ukrepi, ki predvidevajo informacijske zvrsti mehanizmov (usposabljanja, izobraževanja, informiranja), drugo skupino predstavljajo finančni mehanizmi, ki nudijo različne oblike finančnih spodbud (subvencije, povrnitev stroškov, sofinanciranje). Ob tem smo mnenja, da prevelik delež predstavljajo informacijski mehanizmi, ki preko izobraževanj in usposabljanj omogočajo pridobivanje novih znanj in veščin, premalo pozornosti pa je namenjene predvsem kreiranju novih delovnih mest in spodbujanju zaposlovanja
- nosilec večine ukrepov je Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje. Za večino ukrepov velja, da so v večini vzpostavljeni za reševanje problema brezposelnosti, ne pa kot ukrepi za preprečitev prehoda v brezposelnost. Svojo kritičnost do ukrepov zavoda podaja Urad Republike Slovenije za mladino (2012), ki je kritičen predvsem

do dejstva, da številni ukrepi preden so vstopili v veljavo niso bili evalvirani ali pa so imeli zelo omejen obseg. Urad Republike Slovenije za mladino pri tem zagovarja stališče, da niso potrebni »mega« programski dokumenti, temveč več »gasilsko«, na kritična področja usmerjenih ukrepov. Mladinski svet Slovenije (2012) pa je mnenja, da so potrebni veliki strukturni ukrepi, ki bi odpravili neskladja na trgu delovne sile.

- ukrepi so sicer v večini programsko usklajeni (glej Tabela 3.3) , vendar se velikokrat še vedno ne oblikujejo medsektorsko (drugačen je primer sklopa ukrepov »Znanje za gospodarstvo«). Na problem monosektorskega opozorili tudi na Uradu RS za mladino (2012), saj je monosektorskost po njihovem mnenju, ena izmed slabših značilnosti slovenskega političnega prostora. Velik problem nastane predvsem pri »modernih« problemih, ki so v večini horizontalni in zahtevajo sistemski pristop. Mladinski svet Slovenije (2012) pa ob tem skrbi predvsem vprašanje, ali v drugih resorjih sploh obstaja politična volja za usklajevanje ukrepov, saj menijo, da gre pri usklajevanju politik velikokrat za odnos »po liniji najmanjšega odpora«. Ukrepi bi po njihovem mnenju morali stremeti k odpravljanju strukturnega neskladja na trgu dela, kar pa se lahko zgodi le z tesnim sodelovanjem med različnimi ministrstvi. Ob tem še opozarjajo na dejstvo, da v Sloveniji deluje t. i. »navidezna demokracija«, ki v proces oblikovanja sicer vključuje različne akterje, vendar v večini monopolni akterji ne upoštevajo drugih predlogov.

Slika 3.3: Usklajenost ukrepov med programi

Ukrep	SRS ²⁰	NRP ²¹	KSG ²²	SIS ²³	OPRCV ²⁴	RISS ²⁵
Vseživljenjska karierna orientacija	X	X	X	X	X	
Posredovanje zaposlitve						
Usposabljanje in izobraževanje <ul style="list-style-type: none"> • PUM – Projektno učenje za mlajše odrasle 	X			X	X	
Učenje veščin vodenja kariere						
Informiranje in poklicno svetovanje	X	X		X	X	
Evropski programi izobraževanja <ul style="list-style-type: none"> • Comenius • Erasmus • Leonardo da Vinci 	X				X	X
Spodbujanje podjetništva med posebnimi ciljnim skupinami	X			X	X	

²⁰ Strategija razvoja Slovenije

²¹ Nacionalni reformni program 2011-2012

²² Konkurenčnost Slovenskega gospodarstva

²³ Slovenska izhodna strategija 2010-2013

²⁴ Operativni program razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013

²⁵ Raziskovalna in inovacijska strategija Slovenije 2011-2020

Spodbude za zaposlovanje • Spodbujanje zaposlovanja iskalcev prve zaposlitve na področju socialnega varstva	X	X		X		
Kreiranje delovnih mest • Prvi izziv	X					
Delitev delovnega mesta		X				
Absolvent – aktiviraj in zaposli se!		X				
Razvojniki za gospodarstvo • Mladi temeljni raziskovalci v podjetjih • Povečanje mobilnosti visoko kvalificiranih kadrov v gospodarstvo • Raziskovalno razvoje dejavnosti interdisciplinarnih razvojnih skupin v podjetjih	X	X	X	X	X	X
Zaposli.me 2011/2012						
Znanje za gospodarstvo • Poklicno in strokovno izobraževanje	X	X	X			
Spodbude za samozaposlovanje		X				
Kreiranje delovnih mest • Javna dela 2012 in 2012 – II	X	X	X	X	X	

Vir: Lastna analiza.

- javnopolitični ukrepi za spodbujanje zaposlovanja mladih so najbolj skladni in predvideni (glej Tabelo 3.3) v Strategiji razvoja Slovenije (Urad za makroekonomske analize in razvoj 2005) in Nacionalnem reformnem programu 2011-2012 (Vlada Republike Slovenije 2011a). Nekoliko manjša usklajenost med javnopolitičnimi ukrepi in programskimi dokumenti velja za Operativni program razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013 (Služba Vlade Republike Slovenije za lokalno samoupravo in regionalno politiko 2007) in Slovensko izhodno strategijo 2010-2013 (Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo 2010), skorajšnja neusklajenost pa velja za dokumenta Konkurenčnost slovenskega gospodarstva (Služba Vlade Republike Slovenije za razvoj in evropske zadeve 2011) in Raziskovalno in inovacijsko strategijo 2011-2020 (Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo 2010), katera sta usklajena le z ukrepi evropskega izobraževanja in ukrepi v sklopu programa Razvojniki za gospodarstvo.
- ukrepi se, z nekaj izjemami, implementirajo. Pri tem je potrebno opozoriti, da je tudi pri implementaciji poudarek na ukrepih, ki nudijo dodatna izobraževanja, svetovanja, posredovanja, učenja veščin, ne pa ukrepih, ki prinašajo delovne izkušnje in s tem povečanje zaposljivosti mladih. Tako se prav ukrepa, katerih cilj je pridobitev delovnih izkušenj in zaposlovanje zelo rizične skupine mladih diplomantov »Delitev

delovnega mesta« in ukrep »Absolvent – aktiviraj in zaposli se!«, v letošnjem letu ne izvajata. Prav za ukrep »Absolvent – aktiviraj in zaposli se!« na Mladinskem svetu Slovenije opozarjajo (2012), da je bil sicer v osnovi dobro zastavljen, vendar je, ko so pristojni odločevalci ukrep finalizirali, ta izgubil rdečo nit.

- Tako Mladinski svet Slovenije kot Urad RS za mladino kot ključno predpostavko za reševanje problema vidita v zavednosti o problemu, kjer pa je v zadnjem času viden napredek. Predvsem spodbuden je podatek, da bo v finančnem okvirju 2014-2020 zaposlovanje mladih predstavljalo eno izmed treh največjih prioritiet za razvoj.

4 SKLEP

Pričajoče diplomsko delo je prikaz javnopolitičnih ukrepov, ki so jih organi oblasti vzpostavili za reševanje problema nizke stopnje zaposlenosti mladih. Kot je možno razbrati v diplomskem delu se organi oblasti do problema brezposelnosti mladih vedejo precej ignorantno, saj problem kljub njegovi resnosti in razsežnosti še vedno ni uvrščen na politični dnevni red, kljub dejstvu, da obstoječi javnopolitični ukrepi v času finančne krize niso kos reševanju situacije. Kljub visokim odstotkom stopnje brezposelnosti mladih, dodatno zaskrbljenost povzroča dejstvo varljivosti statističnih podatkov, na kar opozarjata tako Urad za mladino (2012) kot Mladinski svet Slovenije (2012), saj Zavod Republike Slovenije kot vodja evidence brezposelnih, med brezposelne mlade uvršča samo prijavljene na zavodu, ne pa tudi mladih, ki se poslužujejo kakršnikoli drugih oblik dela (preko avtorskih pogodb, študentskega dela) in niso prijavljeni na zavodu. Opozarjajo tudi na dejstvo, da se velik delež mladih, zaradi zaostrene situacije, »prisiljeno« izobražuje. .

Ob tem pa je pomembno opozoriti še na dvojnost uporabe pojma mladine, saj ZRSZ pri svojih ukrepih uporablja drugačno definicijo mladine, kot pa je ta predpisana v skladu z zakonom²⁶.

Hipoteze *»Javnopolitični ukrepi, ki spodbujajo zaposlovanje mladih so zastavljeni preveč posplošeno in niso usklajeni med različnimi razvojnimi programi, zaradi česar prihaja do nezadostne in neučinkovite implementacije ukrepov v praksi«* ne moremo v celoti potrditi. Trdimo sicer lahko, da so ukrepi praviloma pogosto zastavljeni posplošeno in se ne osredotočajo na posebne ciljne skupine (npr. glede na spol, glede na stopnjo izobrazbe,...), da so praviloma pogosto usklajeni v različnih razvojnih programskih dokumentih, vendar ob minimalni medsektorski usklajenosti in ob, z izjemo dveh ukrepov, dejanski implementaciji.

Ob vseh naštetih dejstvih se tako poraja vprašanje dejanske smiselnosti in učinkovitosti javnopolitičnih ukrepov. Javna politika zaposlovanja namreč še vedno v veliki večini temelji na »mehkih« javnopolitičnih ukrepih in mehanizmih, brez jasno opredeljenih ciljev, brez vizije in brez neposrednega stika z reševanjem problema. Kljub temu pa je potrebno poudariti, da pri oblikovanju politik velja vsaj na videz dobra medresorska koordinacija, za

²⁶ Zakon o javnem interesu v mladinskem sektorju. (Ur.l.RS 42/2010).

analiziran primer velja oblika vladnih strategij, ki zabriše vse pomanjkljivosti oblikovanja politik.

Če bi se osredotočili zgolj na naraščajočo stopnjo brezposelnosti potem bi ukrepe lahko brez pomislekov označili za neučinkovite. Merjenje učinkovitosti ob tem velja za zelo zahtevno nalogo, saj ZRSZ v večini ne vodi ustreznih podatkov, ki bi omogočali izvedbo nepristranskih in znanstveno utemeljenih študij o učinkovitosti ukrepov in aktivnosti APZ. Morda se sliši iluzorno, vendar brez podatkov o učinkovitosti tudi nadgradnja ukrepov v večini velja za Sizifovo delo. In vse dokler se politični organi ne bodo zavedali pomembnosti znanstvenega merjenja učinkovitosti, tudi ukrepi ne bodo morali prinašati najbolj optimalnih učinkov. Stanje mladih na trgu delovne sile se bo, glede na trenuten odnos do problema, v prihodnosti še poslabševalo. Če se ob tem osredotočimo samo na diplomante, slovenski izobraževalni sistem letno proizvede 9000 presežnih delavcev s terciarno stopnjo izobrazbe (Lavrič in drugi 2011). Če v smeri reševanja problema ne bo sistemskih premikov in bo s strani političnih odločevalcev še vedno prisoten ignoranten pristop, potem je izboljšanje stanja pričakovati šele po letu 2015, ko naj bi se po mnenju Urada RS za mladino (2012) v pokoj odpravila večja skupina delovno aktivnih. Do takrat pa smo mladi postavljeni v negotovost, z upanjem da bo naš osebni primer le nekoliko drugačen in bomo po zaključenem šolanju le imeli možnost zaposliti se.

Političnim odločevalcem na voljo za reševanja problema brezposelnosti mladih ne preostane veliko časa, saj je vsak dan izgubljen dan, govoriti o izgubljenih generacijah pa toliko bolj sramotno dejstvo, sploh če se temu ne posveti dovolj politične volje.

5 LITERATURA

Center RS za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja. 2012. *Poslanstvo in vizija*. Dostopno prek: <http://www.cmepius.si/cmepius/vizija.aspx> (16. avgust 2012).

Dimitrakopoulos, Dionyssi in Jeremy Richardson. 2001. *Implementing EU public policy*. Dostopno prek: <http://www.nuff.ox.ac.uk/Politics/Jeremy3.html> (20. avgust 2012).

Dunn, William N. 1994. *Public Policy Analysis: an introduction*. New Jersey: Prentice Hall.

Dye, Thomas R. 1976. *Policy analysis*. Alabama: University of Alabama Press.

Evropska komisija. 2010. *Evropa 2020*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/1_SL_ACT_part1_v1.pdf (15. avgust 2012).

--- 2012. *Evropska strategija zaposlovanja*. Dostopno prek: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=101&langId=sl> (10. avgust 2012).

Fink Hafner, Danica. 2007. Znanost »o« javnih politikah in »za« javne politike. V *Uvod v analizo politik: teorije, koncepti, načela*, ur. Danica Fink Hafner, 9-32. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Hogwood, Brian W. in Lewis A. Gunn. 1984. *Policy analysis for the real world*. Oxford: Oxford University Press.

Kustec Lipicer, Simona. 2009. *Vrednotenje javnih politik*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Lajh, Damjan. 2006. *Evropeizacija in regionalizacija: spremembe na (sub)nacionalni ravni in implementacija kohezijske politike EU v Sloveniji*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Lavrič, Miran, Sergej Flere in Marina Tavčar Krajnc. 2011. *Mladina 2010: družbeni profil mladih v Sloveniji*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Urad Republike Slovenije za mladino.

Majchrzak, Ann. 1984. *Methods for policy research*. Newbury Park: Sage.

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve. 2011a. *Smernice za izvajanje ukrepov politike zaposlovanja 2012 – 2015*. Dostopno prek: http://www.ess.gov.si/_files/3286/Smernice_APZ_2012_2015.pdf (6. avgust 2012).

--- 2011b. *Katalog ukrepov aktivne politike zaposlovanja*. Dostopno prek: http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/word/zaposlovanje/apz_katalog_120712.doc (14. avgust 2012).

Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo. 2010. *Slovenska izhodna strategija 2010-2013*. Dostopno prek: http://www.mgrt.gov.si/fileadmin/mgrt.gov.si/pageuploads/DPK/IZHODNA_STRATEGIJA.pdf (17. avgust 2012).

Ministrstvo za gospodarstvo. 2006. *Program ukrepov za spodbujanje podjetništva in konkurenčnosti za obdobje 2007 – 2013*. Dostopno prek: http://www.mg.gov.si/fileadmin/mg.gov.si/pageuploads/DPK/dpk_program_sprejet_060706.pdf (14. avgust 2012).

Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo in Ministrstvo za gospodarstvo. 2010. *Raziskovalna in inovacijska strategija Slovenije 2011 – 2020*. Dostopno prek: http://www.arhiv.mvzt.gov.si/fileadmin/mvzt.gov.si/pageuploads/pdf/odnosi_z_javnostmi/RISS-osnutek.pdf (17. avgust 2012).

Mladinski svet Slovenije. 2012. Intervju z avtorico. Ljubljana, 17. april.

Muršak, Janko. 2009. *Kriza poklicne identitete: vloga poklicnega in strokovnega izobraževanja*. Ljubljana: Zveza društev pedagoških delavcev Slovenije.

Parsons, Wayne. 1995. *Public policy: An introduction to the Theory and Practice of Policy Analysis*. Cheltenham: E. Elgar.

Petak, Zdravko. 2009a. Pojmovnik. *Hrvatska javna uprava* 9 (1): 283–295.

--- 2009b. Oblikovanje javnih politik u Hrvatskoj i problem policy-koordinacije. *Anali Hrvatskog politološkog društva* (5): 263–273.

Peters, B. Guy. 2004. *The Search for Coordination and Coherence in Public Policy: Return to the Center?* Dostopno prek: http://userpage.fu-berlin.de/ffu/akumwelt/bc2004/download/peters_f.pdf (20. avgust 2012).

Služba Vlade Republike Slovenije za lokalno samoupravo in regionalno politiko. 2007. *Operativni program razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013*. Dostopno prek: <http://www.bistra.si/pdf/op-ess.pdf> (17. avgust 2012).

Služba Vlade Republike Slovenije za razvoj in evropske zadeve. 2011. *Konkurenčnost slovenskega gospodarstva*. Dostopno prek: http://www.svrez.gov.si/fileadmin/svez.gov.si/pageuploads/docs/publikacije/Konkurencnost_slovenskega_gospodarstva.pdf (17. avgust 2012).

Splošna deklaracija o človekovih pravicah. 1948. Dostopno prek: <http://www.varuh-rs.si/index.php?id=102> (3. julij 2012).

Statistični urad Republike Slovenije. 2012. *Statistične informacije*. Dostopno prek: <http://www.stat.si/doc/statinf/07-SI-008-1203.pdf> (25. avgust 2012).

Svetlik, Ivan in Martina Trbanc. 2002. Oblikovanje, izvajanje in evalvacija politike zaposlovanja. V *Politika zaposlovanja*, ur. Ivan Svetlik, Jože Glazar, Alenka Kajzer in Martina Trbanc, 34–57. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Svetlik, Ivan in Mavricija Batič. 2002. Aktivna politika zaposlovanja. V *Politika zaposlovanja*, ur. Ivan Svetlik, Jože Glazar, Alenka Kajzer in Martina Trbanc, 174–199. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Študentska organizacija Slovenije. 2012. *Kajpami.si*. Dostopno prek: http://www.kajpami.si/index.php?option=com_content&task=view&id=214&Itemid=100 (20. avgust 2012).

Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj. 2005. *Strategija razvoja Slovenije*. Dostopno prek: http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/projekti/02_StrategijarazvojaSlovenije.pdf (17. avgust 2012).

--- 2012. *Informacije za javnost*. Dostopno prek: http://www.umar.gov.si/informacije_za_javnost/obvestila_in_sporocila_za_javnost/ (20. avgust 2012).

Urad Republike Slovenije za mladino. 2012. Intervju z avtorico. Ljubljana, 19. julij 2012.

Vlada Republike Slovenije. 2011a. *Nacionalni reformni program 2011-2012*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/economy_finance/economic_governance/sgp/pdf/20_scps/2011/01_programme/si_2011-04-19_nrp_sl.pdf (17. avgust 2012).

--- 2011b. *Program stabilnosti*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nrp/sp_slovenia_sl.pdf (20. avgust 2012).

--- 2012. *Spremenjen načrt za izvajanje aktivne politike zaposlovanja za leto 2012*. Dostopno prek: http://www.ess.gov.si/_files/3984/Spremenjen_nacrt_APZ_2012.pdf (14. avgust 2012).

Zakon o javnem interesu v mladinskem sektorju (ZJIMS). Ur. l. RS 42/2010. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/content?id=97951> (3. julij 2012).

Zakon o socialnem varstvu (ZSV-UPB2). Ur. l. RS 3/2007. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/content?id=77822> (14. avgust 2012).

Zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti (ZZZPB-UPB1). Ur. l. RS 107/2006. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/content?id=75918> (6. avgust 2012).

Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje. 2011. *Metodološka pojasnila*. Dostopno prek: http://www.ess.gov.si/_files/2134/registrirana_brezposelnost_18_2_2011.pdf (3. julij 2012).

--- 2012a. *Predstavitev*. Dostopno prek: http://www.ess.gov.si/o_zrsz/predstavitev (3. julij 2012).

--- 2012b. *Registrirana brezposelnost*. Dostopno prek: http://www.ess.gov.si/trg_dela/trg_dela_v_stevilkah/registrirana_brezposelnost (25. avgust 2012).

--- 2012c. *CIPS*. Dostopno prek: <http://www.ess.gov.si/ncips/cips> (15. avgust 2012).

--- 2012d. *Poslovni načrt za leto 2012*. Dostopno prek: http://www.ess.gov.si/_files/3455/poslovni_nacrt_zavoda_republike_slovenije_za_zaposlovanje_2012.pdf (15. avgust 2012).

PRILOGE

A INTERVJU 1

Intervju z Nino Milenkovič Kikelj, podpredsednico za izobraževanje in zaposlovanje na Mladinskem svetu Slovenije

1. Kako ocenjujete trenutno stanje mladih na trgu delovne sile?

- Za mlade je na prvem mestu premalo zaposlitev. V povprečju namreč na prvo zaposlitev čakajo 10 mesecev.
- Izobraževalni sistem in trg dela sta prešibko povezana, kar pomeni, da mladi v procesu izobraževanja ne pridobijo znanja in kompetenc ustreznih trgu dela (ni praks, karierne orientacije itd.) in to dodatno otežuje njihovo iskanje zaposlitve.
- Mladi pred prvo zaposlitvijo lahko dobijo skoraj izključno le neformalne delovne izkušnje, medtem ko te niso sistemsko priznane s strani države, izobraževalnih institucij in delodajalcev.
- Mladi so zato primorani sprejeti negotova, nestalna in neustrezna delovna mesta – nizka plačila, dela za določen čas, šibka socialna varnost, neskladje z izobrazbo.
- Priča smo podaljševanju študija, ki pa se odvija ravno zaradi slabih zaposlitvenih priložnosti za mlade, pri čemer govorim o ustreznih, stabilnih in dovolj varnih zaposlitvah.
- Prav tako pa se študij podaljšuje zaradi (še) neustrezne implementacije bolonjske reforme. Ustrezen prehod na trg dela v nekaterih primerih otežuje tudi pojav študentskega dela, pri čemer pa je problematična zlasti možnost zlorab in odsotnost ustreznega nadzora.
- Zaposlitev je ključni pogoj za doseganje popolne avtonomije mladih, torej za samostojno življenje, odselitev od staršev in ustvarjanje družine.
- Prav tako je v Sloveniji neznana stopnja brezposelnosti mladih, saj so v uradne številke šteti le prijavljeni na Zavodu za zaposlovanje. To pa pomeni, da je stopnja brezposelnih mladih veliko višja, po mojem bistveno ne odstopa od stopnje brezposelnosti mladih v južnoevropskih državah. V Sloveniji namreč ne obstaja metodologija, ki bi zajela vse

brezposelne – od tistih, ki delajo preko avtorskih pogodb in so toliko poštene, da niso prijavljeni na Zavodu, do tistih, ki delajo na študentske napotnice drugih,...

2. Kakšno je vaše mnenje o trenutnih javnopolitičnih ukrepih, ki vzpodbujajo zaposlovanje mladih?

- Kako je z usklajenostjo ukrepov med različnimi akterji/sektorji?

Vsi ukrepi, ki jih država pripravlja morajo biti usklajeni preden stopijo v veljavo. Pojavlja pa se vprašanje koliko je interesa v drugih resorjih pri pripravi ukrepov oziroma koliko se temu posvetijo ali ne, velikokrat pa gre pri tem za odnos »po liniji najmanjšega odpora«.

- Kakšna je izvedljivost JP ukrepov v praksi? Menite, da prinašajo učinke?

Statistiko vodi Zavod RS za zaposlovanje. Sama implementacija bi verjetno bila boljša, če bi pri njej sodelovale vse izobraževalne institucije, ki bi mladim nudile vse potrebne informacije v zvezi z možnostmi za povečevanje njihove zaposljivosti. V Sloveniji namreč po dveh sprejetih konceptih razvoja sistema financiranja informiranja mladih še vedno nimamo vzpostavljenega enotnega sistema informiranja mladih. Celovit sistem informiranja mladih bi moral biti v interesu v vsaki državi, ker so sprotno vrednotenje procesov informiranja in raziskovanje potreb mladih po informacijah ključnega pomena. Prvi koncept informiranja in svetovanja za mlade V Sloveniji je bil izdelan sredi devetdesetih let z namenom spodbuditi razvoj informativno-svetovalne dejavnosti za mlade v Sloveniji. Leta 2003 ga je nadgradil nov nacionalni koncept, ki je določal enotni informativni-svetovalni sistem s standardi, kriteriji, metodologijo dela in razvoja. V Sloveniji po dveh sprejetih konceptih razvoja sistema informiranja še vedno nimamo vzpostavljenega enotnega sistema informiranja mladih.

Dostop do informacij mladim namreč omogoča ustrezne izbire oziroma odločitve na poti do samostojnega življenja. Informacije, ki so mladim na voljo v njim razumljivem jeziku in posredovanje preko kanalov, ki jih v večini uporabljajo, so mladim v pomoč. Pomanjkanje informacij pa lahko posamezniku pomeni (pre)veliko tveganje za socialno izključenost. Informacije mladi potrebujejo že na začetku procesa osamosvajanja – pri izbiri programa srednje- in višješolskega izobraževanja. Izbira poklica, ki posameznika veseli in je v družbi iskan, zagotavlja posamezniku večjo stopnjo socialne varnosti in osebnega zadovoljstva.

3. Kakšni bi po vašem mnenju morali biti javnopolitični ukrepi?

Javnopolitični ukrepi bi morali posebej izpostaviti strukturna neskladja na trgu dela. Ukrepi bo morali stremeti k odpravljanju strukturnega neskladja na trgu dela. Zato bi pri pripravi letih morali tesno sodelovati vsaj dve ministrstvi, in sicer ministrstvo pristojno za področje dela ter ministrstvo pristojno za področje izobraževanja. To je ukrep, ki ga sicer predlagamo tudi v programskem dokumentu o zaposlovanju mladih, a v smeri njihove realizacije zaenkrat aktivno ne deluje nihče. Iz tega razloga z omenjenima ministrstvoma na tem področju tudi MSS še ne sodeluje. Prepričani pa smo, da bi prav večje povezovanje med izobraževanjem in zaposlovanjem pomembno prispevalo k izboljšanju trenutne situacije. Formalne izobraževalne institucije smo v programskem dokumentu zato pozvali k večjemu povezovanju s trgom delovne sile. Po eni strani to pomeni prilagajanje programov in mest na posameznih izobraževalnih smereh potrebam po znanju, ki jih narekuje trg dela.

Vsa priporočila iz našega policy-ja o zaposlovanju mladih. Na kratko bi pa izpostavili naslednje: povezovanje med izobraževalnim sistemom in trgom dela - med izobraževalnimi institucijami in delodajalci (prakse, odpravljanje neskladij, itd.); aktivno uvajanje vseživljenske karijerne orientacije in individualnega načrtovanja v osnovne, srednje ter višje in visoke šole; olajševanje prehajanja iz trga dela nazaj v izobraževalni sistem; vzpostavitev sistema priznavanja neformalnega izobraževanja, usposabljanja in delovnih izkušenj, spodbujanje samozaposlovanja med mladimi ter izenačenje prednosti in slabosti dela za določen čas ter dela za nedoločen čas, oziroma drugih vrst prožnih in varnih zaposlitev.

4. Kdo bi se moral po Vašem mnenju intenzivnejše vključevati v reševanje nastale situacije?

Pri pripravi ukrepov že zdaj sodelujejo ključni akterji (MDDSZ, ZRSZ, mladinski sektor, izobraževalne ustanove, delodajalci). Problem nastane, ko pristojni odločevalci finalizirajo ukrep po njihovih merilih in takrat ukrep izgubi »rdečo nit«. Sodelovanje ne pomeni nujno tudi upoštevanje predlogov mladinskega sektorja. Če vzamemo za primer ukrep aktivne politike zaposlovanja »Absolvent, aktiviraj in zaposli se«, lahko rečemo, da je bil ukrep dobro zastavljen, saj je omogočal pridobivanje formalnih delovnih izkušenj, ki naj bi povečale zaposljivost mladih diplomantov. Ukrep ni bil uspešen, saj so študentje raje posegali po študentskem delu, pa čeprav v zaposlitvah, ki niso bile primerne njihovi izobrazbi, so pa prinesle večji zaslužek kot ga je predvidel ukrep »Absolvent, aktiviraj in zaposli se«. Ukrepi morajo biti tudi dovolj privlačni. Če to niso, pomeni, da odločevalci morda ne poznajo dovolj dobro vseh potreb na trgu dela.

Situacija pa vendarle ni nerešljiva in tudi sami v svojem programskem dokumentu za izboljšanje položaja mladih predlagamo raznolike ukrepe. Ključno pa je, da pri tem sodelujejo vsi družbeni akterji – da se zaposlovanje mladih tako v politiki kot tudi širši javnosti jasno prizna kot problematično in se k njegovemu urejanju pristopi celovito – zlasti s sodelovanjem države, formalnih izobraževalnih institucij, delodajalcev in mladih.

V Sloveniji se namreč odločevalci odzivajo samo na proteste, saj žal za Slovenijo še vedno obstaja t.i. »navidezna demokracija«, ko so različni akterji vključeni v sodelovanje, vendar njihovi predlogi ostanejo neupoštevani.

5. Kaj za zaposlovanje mladih pomeni odsotnost Nacionalnega programa za mladino? Pričakujete izboljšanje po sprejetju le tega? Kako vidite prihodnost – je pričakovati izboljšanje ali poslabšanje stanja?

Sprejetje Nacionalnega programa za mladino izhaja iz Zakona o javnem interesu v mladinskem sektorju in v skladu s tem je namen programa, da opredeljuje prednostne naloge in ukrepe, ki so v javnem interesu v mladinskem sektorju in vsebuje programe, finančni načrt s prikazom stroškom in virom, nosilce, pričakovane razvojne učinke in kazalnike merjenja učinkov, obdobje in roke uresničevanja tega programa. Pri oblikovanju programa se upoštevajo dolgoročne usmeritve, ki presegajo obdobje njegove veljavnosti. Na podlagi nacionalnega programa naj bi vlada sprejela izvedbene načrte v skladu s sprejetim državnim proračunom. Odsotnost Nacionalnega programa za mladino ne pomeni odsotnost strateškega načrtovanja samo na področju zaposlovanja mladih, temveč je ključen tudi za vsa ostala področja oziroma mladinske problematike, kot so informiranje mladih, doseganje informacijske in kritične pismenosti in nazadnje avtonomije. Sprejetje Nacionalnega programa za mlade pomeni prepoznavanje mladih kot posebne družbene skupine, ki potrebuje posebno pozornost in tako sistemsko reševanje mladinske problematike. Brez Nacionalnega programa za mladino smo torej brez systemske rešitve za mladinski sektor.

B INTERVJU 2

Intervju z Petrom Debeljakom, direktorjem Urada za mladino

1. Kako ocenjujete trenutno stanje mladih na trgu delovne sile?

Kot zelo slabo, in kar je še posebej zaskrbljujoče, trend je slab. Nekatere države v Evropi imajo sicer slabšo sliko ampak imajo boljše trende ali pa že imajo hkrati odgovore na izzive.

Slovenija je zanimiva situacija, statistično smo še relativno vredno, oziroma smo v zadnjem času padli v zlato sredino, v prejšnjih letih smo bili med petimi najboljšimi državami. Toda statistika zelo vara, sploh ko govorimo o zaposlovanju mladih in to iz sledečih razlogov. Prvič, vedno gledamo generacije toda znotraj generacije obstaja skupina, ki nima dostopa do trga dela, predvsem iz razloga zaprtja državne uprave oziroma javnega sektorja, drugič zaradi krize in krčenja, in tretjič, ker imamo nesorazmernost med generacijami, ki imajo zaposlitev za nedoločen čas in tistimi, ki vstopajo v zaposlitev za določen čas in to je vedno največja populacija. Nezanosljive zaposlitve, slabe zaposlitve, ravno pri mladih pa je potreba, da so te zaposlitve bolj stabilne, ker ko govorimo o nezaposlenosti pri mladih je ta večplastna (povezava z integracijo v družbo, rojevanjem,...). Še posebej je slaba situacija pri zaposlovanju mladih žensk, še posebej mladih diplomantk, tukaj je alarmantna situacija, trendi so se tukaj poslabšali za 300% v zadnjih letih, skratka izjemno alarmantna situacija, ki pa je v Sloveniji za enkrat še ne rešujemo. V zadnjih mesecih se sicer nekaj dogaja, zadevo in nekatere ukrepe smo spremljali, ampak na splošno še nismo naredili diagnoze kaj je problem in na kakšen način ga je potrebno reševati. Dokler pa tega nimamo so vsi ti ukrepi (razno razno subvencioniranje) bolj kot ne obliž na rano, kot pa nek sistemski pristop.

Urad za mladino je zelo kritičen do zavoda za zaposlovanja, ker je bilo kup enih ukrepov, ki jih niso evalvirali ali pa so imeli zelo omejen obseg, naprimer 20 mladih. To je v strukturi nič. Sicer zagovarjam stališče, da ni potrebno delati mega strategij, temveč bi mogoče bil dovolj samo nabor »gasilskih ukrepov«. Bom povedal primer, kaj mene najbolj skrbi. Danes boste s strani političnih odločevalcev slišali ko gre o brezposelnosti družboslovcev, cinizem v smislu sami so si krivi, saj so dobro vedeli kakšna je situacija, kar pa ni odgovor zrele družbe. Pred petimi leti, ko se je nekdo odločal za poklic družboslovca, nobeden ni vedel, da bo finančna kriza in državna uprava nebo zaposlovala. Skratka, te probleme je potrebno reševati in ne s prstom kazati sami ste si krivi, zdaj se pa znajdete. In že, če ugotovimo, da imamo problem z družboslovci, bi jaz pričakoval, da vsaj pogledamo kje pa bi bile možne rešitve in te rešitve so na dlani. Pri mladih je problem tudi ta, da so izvzeti iz delovnega ritma. Po dveh letih je to lahko velik problem in vsak vložek v aktivnost mladega se povrne stokrat, ker si ta potem najde stanovanje, se poroči. Velik neizkoriščen prostor imamo v nevladnih organizacijah, preko katerih bi lahko prejeli evropska sredstva za zaposlitev. Ampak, da ne bom preveč kritičen, ti razmisleki so končno prišli na politično agendo, o tem se vedno več pogovarjamo. Leto, dve nazaj pa tega ni bilo. Potrebno je tudi omeniti, da se ostanki evropskih sredstev prenašajo na Ministrstvo za delo. Kakšen bo učinek je vprašanje, je pa

zavest, da se je ozavestilo, da je zaposlovanje mladih problem, velik napredek. Minister za delo je še pred letom in pol trdil, da zaposlovanje mladih ni problem, ob vseh številkah, vključno z raziskavo Mladina 2010. To je seveda velika ovira, da odgovorna oseba problema ne vidi, kaj šele da bi sprejeli ukrepe. Mi se zavedamo, da je tudi zaposlovanje starejših problem, je pa pomen zaposlovanja mladih veliko večji.

2. Kakšno je Vaše mnenje/mnenje Urada o trenutnih javnopolitičnih ukrepih za spodbujanje zaposlovanja mladih?

Kot rečeno, nismo zadovoljni, vidimo pa pozitiven trend. Tako da smo tudi v veliko tesnejših povezavah kot smo bili prej, vzpostavljen imamo tudi dialog na politični ravni.

2.1 Kako je z usklajenostjo ukrepov med različnimi akterji/sektorji?

Eden izmed ključnih značilnosti slovenskega prostora je monosektorskost, ker je pri modernih problemih, kateri so v glavnem horizontalni, velik problem. Pri zaposlovanju je na srečo tako, da je glavni center na ministrstvu za delo, tam je denar, tam je znanje, tam so tudi instrumenti, ki jih imajo v rokah. Seveda lahko tudi šolski sistem naredi več v smislu večje zaposljivosti, uporabnosti znanj. Ampak jaz še vedno trdim, javni diskurz se pri nas prevečkrat osredotoča na to, da so mladi premalo kompetentni, da imajo premalo znanj, da jih šola ne šola. To je bilo večinoma v vseh obdobjih prej, pa ni bilo problema z zaposlovanjem. Ključen problem je, da ni dela. Teza, da so nekompetentni tako ne vzdrži, saj so veliko bolj kompetentni kot so bile druge generacije pred njimi. Na srečo se večina odgovorov skriva v enem sektorju, Ministrstvu za delo, kar je določena prednost, sreča. Ta argument vidim kot ključen, zelo se mi zdi pomembno, da bi ministrstvo za delo to ozavestilo in da bi imelo dovolj denarja, da bi ti ukrepi dejansko zaživel. Še en podatek, ki je spodbuden, pričenjajo se pogajanja za naslednji finančni okvir 2014-2020 in tukaj je tudi po zaslugi Ministrstva za delo, zaposlovanje mladih med tremi največjimi prioritetami za razvoj. Če bo to tako tudi na koncu, bo to nekaj zares dobrega.

Ministrstvo za delo za mladino še vedno uporablja prastaro metodologijo, prastaro definicijo mladine. Kritično obdobje je po 26. letu, ker imamo močno integracijo izobraževanja. In seveda, ko pogledaš statistiko do 26. leta, ugotoviš da si med boljšimi v Evropi. Če pa izračunaš, da imaš velik del populacije v šolah, je stanje malo drugačno, tudi prikrito. Nimamo analiz koliko mladih se šola, ker se ne more zaposliti. Pri nas je velik problem, ker imamo statistiko relativno vredno. Politološka definicija pravi, da nek problem postane del

političnega dnevnega reda, če ima za seboj močne lobije ali pa je ekscesen. Pri nas je mladinska politika postala v nekem trenutku zelo popularna, po tragični zgodbi v Lipi 2005. Takrat so se začeli prečesavati vsi zakoni, teme kot je npr. preživljanje prostega časa, varnost v okoljih, kjer se zadržujejo mladi, skratka ekscesne situacije. Mi pa pri zaposlovanju mladih ne moremo reči, da je to ekscesno. Za politiko to ni ultimativen podatek, pač greš študirat, greš v tujino, delaš na črno.

3. Kako bi po Vašem mnenju morali biti oblikovani javnopolitični ukrepi?

Ne upam si trditi na kakšen način točno. Prvič, celotna Evropa se sprašuje kako, ne samo zaradi krize, saj se je že pred krizo kazalo, da je dela vedno manj. Na eni strani imamo politike, ki so spodbujale oblike nove izobrazbe, ampak struktura gospodarstva ne napreduje tako hitro. Skratka, to so globalni problemi, ki tudi na globalni ravni ostajajo nerešeni. Drugič, že lani smo zagovarjali stališče, da ni potrebno delati »mega« sistemskih ukrepov, mladi bolj potrebujejo »gasilske« ukrepe in to razpršene, ne z enim ali dvema instrumentoma. Subvencije so super, »sp-ji« so super, ampak tisoč takih ukrepov, da se lahko prepoznaš, bi bilo vrede. Pogrešam namreč bolj ciljne, na kritične dele populacije usmerjene ukrepe, na primer na mlade ženske. Pri mladih diplomiranih ženskah je še to bolj pomembno, ker so nosilec rodnosti. Raziskava Mladina 2010 to dobro opisuje. Imamo diskriminacijo med moškimi in ženskami, sploh pri zaposlovanju, čeprav so bolj fleksibilne, bolj mobilne, bolj izobražene, bolj potrpežljive.

4. Kdo bi se moral po Vašem mnenju intenzivnejše vključevati v reševanje nastale situacije?

Predvsem ministrstvo za delo. Pogrešam politične dokumente. Mladi namreč še vedno niso na dnevnem redu političnih odločevalcev. Nisem še slišal eminentnega politika, ki bi rekel, da imamo problem v medgeneracijskem smislu, in povedal kako naj bi izgledala strategija prihodnosti. Če bi se gledalo na tak način, bi se marsikateri problem rešil.

5. Kaj za zaposlovanje mladih pomeni odsotnost Nacionalnega programa za mladino?

Nič. Postopek sprejemanja nacionalnega programa je poskrbel, da so se začele te vsebine osmišljati. Nacionalni program ne more določiti ministrstvu, kaj mora ta storiti, saj Ministrstvo za delo samo določa, tako da sam obstoj ne pomeni ničesar. Bolj je pomembno

dejstvo, da smo »zvihrali«, da smo pokazali, da smo imeli sestanke in opozorili na problematiko.

6. Kdaj je po Vašem mnenju pričakovati izboljšanje stanja?

Ko bo konec krize oziroma ko se bo zgodil nek prelom. Vprašanje kdaj bo to. Največ pričakujem, paradoksalno, od medgeneracijskega preloma, ko bo velik del generacije odšel v pokoj, kar bo čez približno šest let. Do takrat pa je potrebno vzpostaviti čim več »gasilskih« ukrepov, da bodo imeli mladi to perspektivo, da bodo v vsaj približno enaki poziciji kot njihovi predhodniki. Pri tem pa je potrebno preprečiti odhajanje mladih v tujino, kot se je to zgodilo v baltskih državah.